ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 725
20. новембар 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Dan BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

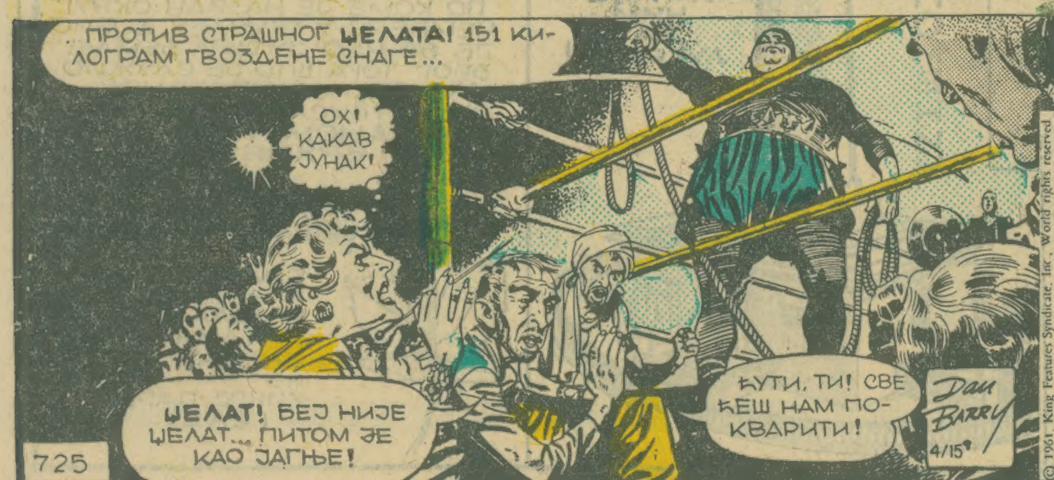

ОД ДАНАС —

НОВА ПРИЧА У СЛИКАМА

БАМБИЈЕВА

НОВОГОДИШЊА АВАНТУРА

КРОЗ ВЕКОВЕ

ПРВИ САОБРАЋАЈНИ ПРОПИС

Први административни акт који је имао за циљ да среди саобраћајне прилике у Паризу и његовим предграђима, донео је Франсоа I, 23. јануара 1539. године. Ево како је гласио:

„Како сматрам да у споменутом граду Паризу и његовим предграђима сваким даном влада све већа саобраћајна гужва, услед великог прилива теретних кола,

теретних двоколица, осућеничких двоколица као и коња, који због очигледне злобе возача истих, јуре улицама прелазећи једни друге и на тај начин угрожавају живот пролазника, забрањујем да се убудуће улицама Париза вози у двоструком реду као и да се праве заокрети; изузетак представљају удаљенија предграђа.

ПАСЈА ВРУЋИНА

Године 1855. владале су у Америци такве врућине да је њујоршки књижевни часопис „Оловка“ објавио ову вест:

„Све док врућине не буду престале нећемо бити у могућности да објављујемо уводне члан

ке који од нас захтевају максимум интелектуалног напора. Уместо њих доносићемо лакше чланке прилагођене годишњем добу. За време ове страшне пасје врућине коју сада трпимо, прави и озбиљан интелектуални рад је немогућ, па смо сигурни да ће нас наши читаоци у потпуности разумети“.

Кроз нашу земљу

ИНСТИТУТ ЗА ОЦЕАНОГРАФИЈУ И РИБАРСТВО — СПЛИТ

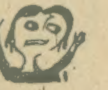
НА ОБАЛАМА Јадрана постоји осам установа које се баве проучавањем мора. Међу њима је највећи Институт за оцеанографију и рибарство у Сплиту. На Медитерану је од њега већи само чувени Океанографски музеј у Монаку. Наш океанографски институт почео је званично да ради 1. новембра 1930. године у просторијама садашње виле „Далмација" у Сплиту, на јужној страни полуострва Марјана. Његов први директор био је норвешки океанолог Хјалмар Брох из Осла, а затим први научни сарадник др Вале Воук. После ослобођења Институт се преселио у нову зграду (на слици), подигнуту на западном крају Марјана. Услови за рад су постали повољнији: у новој згради постоји десетак лабораторија, слушаоница, ту су библиотека, акваријум и просторије за управу Института. Ради остварења планова научноистраживачког рада Институт је подељен на три одељења: физиографско (проучава физичка и хемијска својства Јадрана), биолошко (изучава живи свет Јадрана) и ихтиолошко-рибарствено (бави се проблемима привредног рибарства). Велики је значај и акваријума Института, који омогућује сарадницима Института вршење експеримената на морским организмима. Акваријум посети годишње преко 50 хиљада наших и страних туриста. Научни радови сарадника објављују се у зборнику „Акта адриатика" и у „Белешкама" („Нотес"), а у новије време и у посебним издањима Института. Проучавања мора обављају се на крстарењима екипа на институтским бродовима — „Биос" и „Предводник".

ПСИ ШВЕРЦЕРИ

Пре једног и по века Француска је била пуна шверцера. У то време ова земља доживљавала је буран економски развитак па су цариници имали пуне руке посла да спрече недозвољену трговину која је цветала на све стране. У почетку шверцери су користили коње за преношење робе преко границе. Али, коњи су због своје величине били упадљиви и лако падали у руке властима. Онда су шверцери дошли на идеју да место коња, који истина, могу да поднесу велики терет, користе мање животиње, на пример псе. Почели су да набављају псе с друге стране границе, тајно их преводили у Француску и ту им око тела обавијали скупоцене чипке и другу тражену робу. Нису им давали ништа да једу и гладни пси јурили су бесомучно својим кућама да би што пре дошли до хране. Тамо су их већ чекали други шверцери и скидали са њих скупоцени терет. Већи пси су могли да носе и до десет килограма и са више среће прелазили су границу по двадесетак пута пре него што би били ухваћени. Ноћу је стотине паса прелазило границу док су немоћни цариници лупали главу како да им доскоче. На крају је решено да сваки пас који лута без газде невезан одмах буде убијен. Рат између цариника и паса односно њихових господара трајао је све до 1930. године кад су шверцери престали да користе псе као помагаче.

АНЕГДОТЕ

ПРВО МУЗИЧАР

Познати италијански композитор Ђузепе Верди (1813—1901) путовао једном са пријатељем возом. Кад је наишао контролор Верди му пружи своју карту а пријатељ га зачуђено упита:

— Зар ви као краљевски сенатор морате да показујете карту?

На то му славни композитор одговори:

— Ја сам на првом месту музичар а тек онда сенатор.

СЕЋА СЕ ТРЕШАЊА

По повратку са једног дужег путовања француски књижевник Пол Моран оде на један пријем. Убрзо га окружи неколико његових читатељки и једна да би му се додворила рече:

— Да ли се сећате, господине Моран, како смо пре четири године заједно брали трешње?

Писац мало размисли а онда рече:

— Како да не, госпођо, јако добро се сећам трешања!

СКОК И ИГРАЊЕ

Једнога дана код чувеног француског играча Вестриса (1729—1808) дође један познати енглески играч и замоли га за дозволу да пред њим нешто одигра. Вестрис пристаде и све време док је Енглез играо он ниједну реч није рекао. На крају, кад га овај замоли да да своје мишљење, славни играч рече:

— У Енглеској, младићу, играчи знају да праве добре скокове, али само париски играчи знају и да играју.

У ПРАТЊИ КОФЕРА

Марк Твен је често путовао и тако једног дана стиже и у Швајцарску. Пре но што се уписао у хотелску књигу посетилаца, он прочита забелешке у њој. Тамо је поред једног имена нашао и ово: „Конт Х у пратњи свог собара". И хумориста дође на идеју.

— Марк Твен у пратњи свог кофера!

Ripley's — Веровали или не!

ПАПАГАЈ ИЗАБРАО ВЛАДАРА

ГЕНЕРАЛ АБД-ЕЛ-МУМЕН (1101-1163) БИО ЈЕ ИЗАБРАН ЗА КАЛИФА ЦАРСТВА КОЈЕ ЈЕ ОБУХВАТАЛО ЧИТАВУ СЕВЕРНУ АФРИКУ И ЈУЖНУ ШПАНИЈУ ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ У ШАТОР ГДЕ ЈЕ ЗАСЕДАО СКУП, КОЈИ НИКАКО НИЈЕ МОГАО ДА СЕ СЛОЖИ ОКО ЛИЧНОСТИ НОВОГ ВЛАДАРА, УЛЕТЕО ЈЕДАН ПАПАГАЈ И ЗАКРИЧАО:

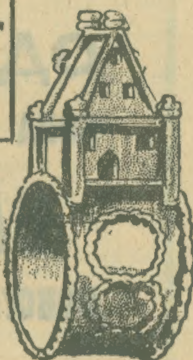
„ЖИВЕО КАЛИФ АБД-ЕЛ-МУМЕН!"

СКУП ЈЕ ПРИХВАТИО ПАПАГАЈЕВ „ПРЕДЛОГ" И АБД-ЕЛ-МУМЕН ЈЕ УПРАВЉАО ЦАРСТВОМ 11 ГОДИНА.

НА ИСТОМ ПРЕСТОЛУ СЕДЕЛО ЈЕ ЈОШ 12 ЊЕГОВИХ ПОТОМАКА

ЗЛАТНИ ВЕНЧАНИ ПРСТЕНОВИ

ЗА КОЈЕ СЕ ГОВОРИЛО ДА СУ МИНИЈАТУРНЕ КОПИЈЕ ЈЕРУСАЛИМСКОГ ХРАМА УЧИНИЛЕ СУ ОД ЈЕДНОГ ВЕНЕЦИЈАНСКОГ ЈУВЕЛИРА ТРУЛОГ БОГАТАША — А ТЕК ПОСЛЕ ЈЕ ОТКРИВЕНО ДА ПРСТЕЊЕ НЕМА НИ НАЈМАЊЕ СЛИЧНОСТИ С ХРАМОМ (16. ВЕК)

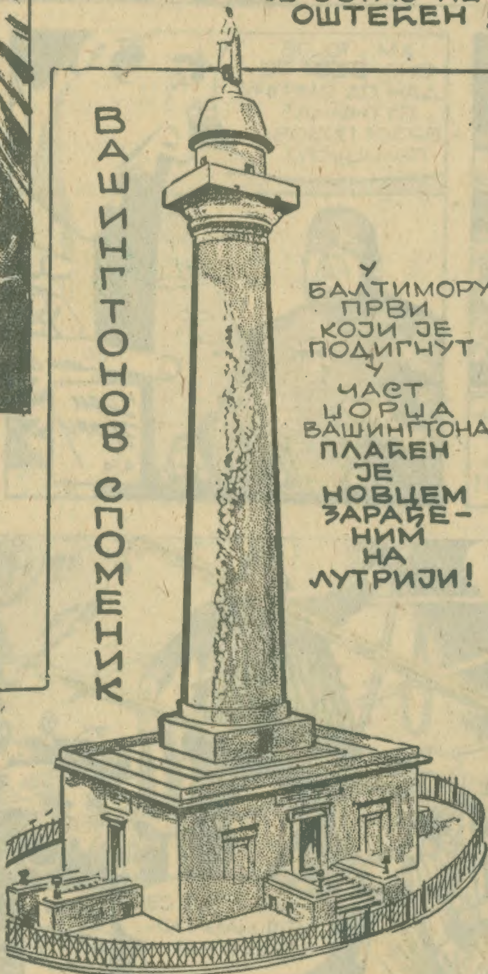

РИМСКИ ПЕХАР

ИЗБРУШЕН ОД ЈЕДНОГ КОМАДА СТАКЛА ИЗБАЦИЛА ЈЕ ИЗ СТАРЕ ГРОБНИЦЕ У ТРИЈЕРУ (НЕМАЧКА) ЕКСПЛОЗИЈА АМЕРИЧКЕ БОМБЕ. **ПЕХАР ЈЕ ОСТАО НЕОШТЕЋЕН!**

ВАШИНГТОНОВ СПОМЕНИК

У БАЛТИМОРУ, ПРВИ КОЈИ ЈЕ ПОДИГНУТ У ЧАСТ ЏОРЏА ВАШИНГТОНА, **ПЛАЋЕН ЈЕ НОВЦЕМ ЗАРАЂЕНИМ НА ЛУТРИЈИ!**

ГЕНЕРАЛ ТОМАС ЏЕФЕРСОН ЧЕМБЕРС (1802-1825)

ПО КОМЕ ЈЕ НАЗВАН ОКРУГ ЧЕМБЕРС У ТЕКСАСУ, ДОБИО ЈЕ 66.420 ЈУТАРА ЗЕМЉЕ ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ СЛУЖИО КАО СУДИЈА ВРХОВНОГ СУДА ТЕКСАСА — **МАДА НИЈЕДНОМ НИЈЕ САЗВАО ВРХОВНИ СУД!**

ЈАВОРОВ ЛИСТ

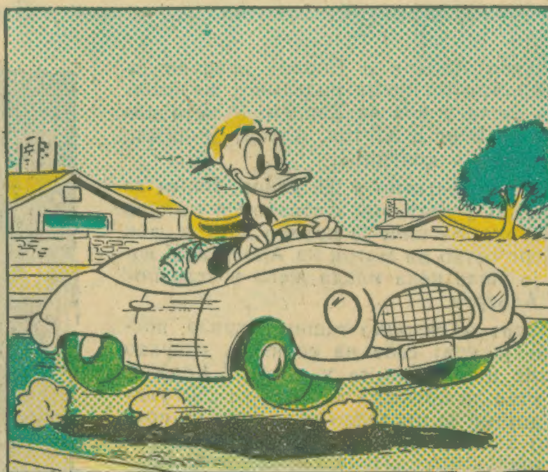

ПОЛА ЦРВЕН А ПОЛА БЕО НАШЛА ЈЕ КАТЛИН БАРБАРО ИЗ КИНГС ПАРКА (САД)

WALT DISNEY

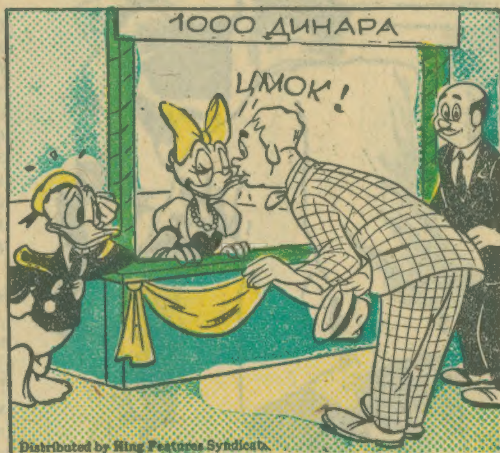
ПАЈА ПАТАК

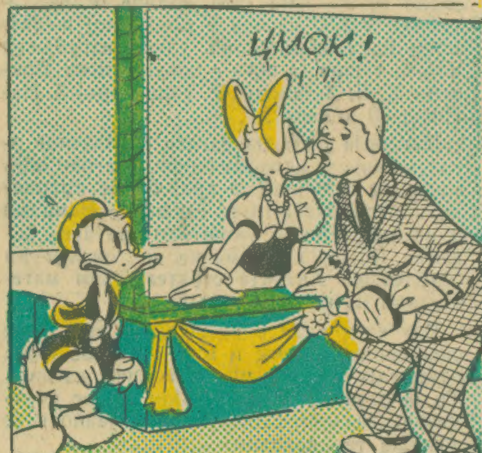

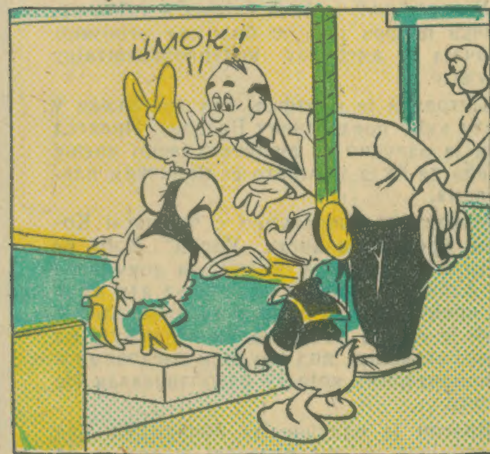

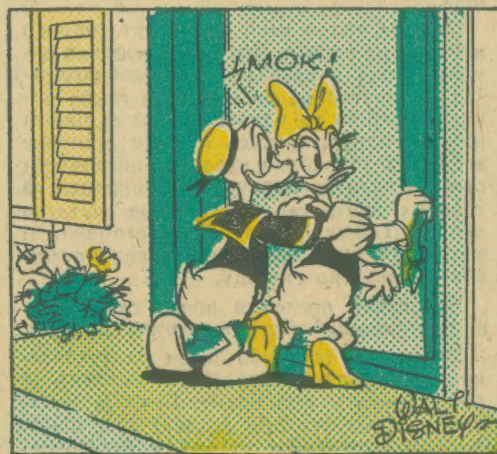

СПОРТ

ИЗНЕНАЂЕЊА У МЕКСИКУ

Деветнаесте олимпијске игре одржаће се 1968. године у Мексику. Спортисти, учесници на овој Олимпијади, не само што ће се борити између себе, већ ће морати и да воде борбу са географским и климатским тешкоћама. Јер, главни град Мексика лежи на планинској висоравни, 2240 метара надморске висине.

— Па то је изврсно! — можда ћете узвикнути. — Уколико се једно место налази на већој надморској висини утолико се лакше постижу високи спортски резултати. Разређени ваздух пружа мањи отпор тркачима. Кроз разређени ваздух диск, копље и кугла лете лакше и готово је сигурно да ће у Мексику у овим дисциплинама бити постављени нови светски рекорди".

Али, не будите брзоплети. Није све тако једноставно како на први поглед изгледа. У планини је спортистима заиста лакше али истовремено и теже. Ту ће се они морати суочити с планинском болешћу која се манифестује лупањем срца и гушењем, Мишићи човека ненавиклог на такве висине постају млитави а умор може да обори с ногу чак и најјачег и најиздржљивијег спортисту ако се није на време припремио и свој организам прилагодио новим условима. Према томе, разређени висински ваздух истовремено је и пријатељ и непријатељ спортиста.

Амерички физиолог Покл тврди: да би се спортисти припремили за Деветнаесту олимпијаду неопходно је да бар два и по месеца тренирају на истој надморској висини на којој лежи Мексико. Само у том случају они ће моћи да постигну резултате забележене у обичним условима. То је нарочито важно код оних спортских грана које захтевају велику издржљивост.

Године 1955. у Мексику су биле одржане панамеричке спортске игре и тада је било запажено следеће: у трчању на спринтерске раздаљине, као и у скоку удаљ и троскоку спортисти су постигли веома високе резултате. И то је природно и разумљиво: у условима разређеног ваздуха краткотрајан напор може да да велики ефекат. Међутим, у трчању на средње, а нарочито на дуге стазе, као и код свих дисциплина у пливању, где је за дужи период потребан огроман напор, резултати су били знатно слабији.

Спортисти и тренери из свих земаља припремају се да би се што успешније супротставили „географским изненађењима" Деветнаестих олимпијских игара: они покушавају да нађу начин који ће им омогућити да савладају физиолошке препреке у условима мексичке планинске висоравни.

Спорт у килограмима

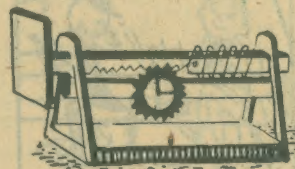
Када спортиста трчи брзином од 10 метара у секунди, удар његовог стопала о земљу достиже огромну снагу: 350 килограма. Још је већа ударна сила која настаје при удару пре скока у даљину — до 600 килограма.

Снага удара фудбалера по лопти износи 1.200 килограма.

Када спортиста, пре бацања, врти у круг челично уже са кладивом од седам килограма, центрифугална сила достиже 200 килограма. Ударац боксера „тежи" до 500 килограма.

Можда је заиста тако, рећи ћете. Али, како су људи одредили колико је „тежак" ударац боксера? За мерење ових удараца и других „тежина" у спорту, научници су конструисали нарочите апарате.

Апарат за мерење снаге ударца фудбалера ради на принципу ваге (видите цртеж). Кад лопта удари о штит у истом тренутку снага ударца пренесе се на апарат. Спирала се тада скупи и омогући металној полузи да се помери напред за одређено растојање. Преко зупчаника, полуга, покрене бројчаник на коме се налазе једна покретна и једна непокретна казаљка. Покретна казаљка у тренутку ударца повлачи за собом непокретну и „оставља" је на оном месту где је достигла највећи угао померања, а сама се враћа у првобитни положај.

Успешна обука

У једној биоскопској сали у Ливерпулу, у Енглеској, на преподневној представи била су заузета само два седишта: на једном је био хрт Сократ, победник у многим утакмицама паса у трчању, а на другом његов господар. Сократов сопственик закупио је читаву салу да би свом псу могао на миру да покаже филм о псећим тркама. Та биоскопска представа била је део припрема за велико такмичење у којем је сутрадан требало да учествује и Сократ. Пса је заинтересовало оно што се догађало на екрану и он је нетремице гледао шта раде његова сабраћа. Господар је био задовољан.

Сутрадан је Сократ изишао на старт са осталим четвороногим такмичарима. Када се зачуо пуцањ стартера, Сократ је „сео" и почео је мирно да прати погледом своје такмаце који су се све више удаљавали. А када су они добро поодмакли, пас је упро поглед у свог од јарости избезумљеног господара као да очекује похвалу за добро савладану јучерашњу поуку. Јер, он је претходног дана мирно седео и посматрао како други пси трче...

Уређује: Паја Патак

Ква Ква

Десети део

Баја Патак, милијардер и тврдица прогутао рибљу кост. Паја позвао лекара и кост је убрзо била извађена.

— Шта сам дужан? — упита радосно Баја.

— Драги госн' Бајо, дајте ми само десети део од онога што сте имали намеру да ми дате док вам је кост још била у грлу — одговори лекар.

Добро се разумели

Шиља у мало веселијем расположењу извадио хармонику и свира у аутобусу. На станици улази полицајац и прилази Шиљи:

— Хоћете ли да престанете или да ме пратите.

— Како да не, пратићу вас, а шта желите да певате? — извуче се Шиља уз општи смех.

Он је мислио...

Лекар преписао Пери Ждери строгу дијету. Кад је после неколико дана отишао да га обиђе затекне га како једе прасеће печење.

— Па зар вам нисам рекао да је то опасно за ваше здравље — љути се он.

— Јесте докторе — слаже се Пера Ждера — али ја сам толико на њега мислио да сам престао да спавам, па мислим да је од два зла ово ипак мање.

Хтео би да зна

Отишао Паја Патак у полицију и тражи да види лопова који га је претходне ноћи покрао.

— Због чега вам је потребан — пита га дежурни полицајац.

— Хтео бих да знам како је успео да уђе у моју кућу у 2 часа ујутру а да га Пата не чује.

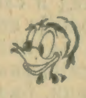

То је дивно

Саобраћајац пиштаљком зауставља аутомобил за чијим се воланом налази Белка:

— Знате ли да сте возили преко 120 километара на час?

— Стварно! Па то је дивно! Кад само помислим да сам данас први пут за воланом без учитеља.

Нема га више

Влаја се враћа од зубног лекара:

— Надам се да те више неће болети? — каже му ујка Паја.

— Сигурно неће јер га немам више! — одговори му Влаја.

ТАЈНА МРКОГ ПОРТФЕЉА

У ЊУЈОРШКОМ „Ивнинг стару", појавио се 26. јуна 1915. године оглас: „У суботу у 3,30 часова у подземној железници на станици у 50. улици изгубљена кожна ташна за акта с документима. Вратити Х. В. Хофману 47. улица број 5. Награда 20 долара".

Историја овог на изглед безазленог огласа више је него необична. Његово објављивање означило је крај борбе америчке контраобавештајне службе с Немцима и истовремено је уништило све лепе замисли Кајзерове Немачке да онемогући снабдевање Антанте стратегијским материјалом из америчких извора.

Рат који воде обавештајци има своје специфичне законе и многе његове тајне откривају се тек много година касније. То је случај и са историјом мрког портфеља: за многе појединости јавност је дознала тек недавно.

Георг Силвестер Вирек, главни уредник часописа „Отаџбина" који је штампан на немачком језику у Њујорку, био је стављен под присмотру. Против њега није било никаквих стварних доказа али је постојала вероватноћа да би се немачки шпијуни могли њиме послужити као везом. Ујутру 24. јуна 1915. године, агент тајне службе Вилијем Хјутон, који је пратио Вирека јавио је телефоном свом колеги Френку Берку да је Вирек ушао у зграду бр. 45 на Бродвеју. Хјутон је тражио од Берка помоћ за случај да Вирек не изађе из поменуте зграде сам. Јер, у згради број 45. налазила се немачка паробродска агенција „Хамбург-Америка".

Берг се придружио Хјутону: заједно су мотрили на излаз из зграде. У 15 часова Вирек је изишао с једним високим мршавим педесетогодишњаком кратко подшишане седе косе. Његове образе „красиле" су старе бразготине — трагови двобоја из бурног студентског живота у Хајделбергу. Усправно, круто држање одавало је пруског аристократу. Човек је носио дебели мрки портфељ.

Берк и Хјутон нису никад раније видели тог човека и нису знали ко је. А човек са ожиљцима био је доктор Хенрих Фридрих Алберт, тајни саветник немачке владе који је у Сједињене Државе дошао у својству трговинског аташеа.

Доктор Алберт и Вирек кренули су Ректор стритом према подземној железници и ушли у воз за Харлем. У исти воз ушли су Берг и Хјутон. Алберт је држао портфељ на коленима.

Воз се зауставио у 23. улици. Вирек се опростио с доктором Албертом и изишао из вагона. За њим је кренуо Хјутон, док је Берг остао да мотри на Алберта. У вагон је ушла нека млада жена и села поред Алберта.

Алберт је склонио ташну с крила, поставио је крај себе на седиште, извукао новине и задубио се у читање. Када је воз хтео да крене са платформе „50. улица" доктор је погледао кроз прозор, прочитао назив станице, скочио и довикнувши кондуктеру: „Причекајте. Треба овде да изиђем", полетео је вратима. Његова сусетка довикнула је за њим: „Хеј, заборавили сте ташну!" Али, Алберт је искочио из вагона. На платформи се зауставио и — избезумљено пошао натраг према возу. У том тренутку Берк је узео ташну.

— То је моје — рекао је зачуђеној жени и с ташном у руци кренуо је према предњим вратима, јер је приметио да Алберт покушава да на задња врата уђе у вагон. Алберту се на путу нашла непредвиђена препрека: нека веома дебела жена, преградивши пролаз, распитивала се нешто код кондуктера. Доктор је очајнички покушавао да се провуче поред ње. Када му је то најзад пошло за руком, његова сусетка из купеа показала је на место где је седео Берк.

— Мушкарац са тог седишта... Он је узео вашу ташну... тек што сте ви изишли.

Берк је видео како је Алберт поново искочио из вагона. Доктор се налазио између Берка и излаза и контраобавештајац је схватио да би сад било глупо покушати изићи на улицу. Као да се ништа није догодило, пришао је зиду станичне зграде, хладнокрвно извадио цигарету и стао да пали палидрвце за палидрвцем гасећи их вешто као да му ветар смета да запали. Ташну је притиснуо стомаком о зид и пригрнуо капутом. У међувремену воз је напустио станицу.

Прешавши погледом преко свих људи на платформи, Алберт је истрчао на улицу.

Улицом је тандркао један од такозваних „откривених" тролејбуса каквих је било много у оно време. Берк је ускочио у тролејбус док је овај још ишао. Алберт је, машући рукама и бесомучно вичући, полетео за тролејбусом.

— Видиш ли оног идиота? — мирно је Берк добацио кондуктеру. — Потпуно је пореметио. Какву је гужву начинио мало час на станици да се чудом чудиш. Замисли, шта би било ако успе да нас стигне?!

Кондуктер је погледао Алберта који је трчао за колима: докторове очи биле су подливене крвљу бесно је млатарао песницама. Кондуктер је довикнуо возачу:

— Еј, Џо! Терај! Не заустављај!

Затим је Берк искочио из тролејбуса, ускочио у други, поново искочио и ушао у кафану. Отуда је позвао телефоном свог шефа Флина који је сместа дошао по њега. Када су се затим нашли у кабинету зграде тајне службе отворили су портфељ и нашли у њему документа на немачком језику. Флин је о свему обавестио министра трговине Макадуа у чијој се надлежности налазила обавештајна служба...

Ускоро су агенти приметили да у немачком посланству у Вашингтону и у згради број 5 на Бродвеју влада страховита нервоза. Немци су подозревали да се мрког портфеља докопала контраобавештајна служба, али је код њих још тињала слаба нада да га је украо неки обичан лопов. Јер, другачије би се тешко могао објаснити оглас који су дали у новине и од кога је почела наша прича.

Флин и Берк уручили су портфељ министру Макадуу. Овај је био запрепашћен: превод немачких докумената недвосмислено је доказивао да је Алберт био главни финансијски агент немачког царства у Сједињеним Државама и да је имао на располагању у разним америчких банкама неколико десетина милиона долара. Доктор је, то се видело, трошио око два милиона долара недељно за организовање саботажа и пронемачку пропаганду.

Документи су сведочили о томе да су он и његови шпијуни организовали штрајкове лучких радника, као и радника у фабрикама које су за савезнике имале огроман стратегијски значај. Штрајкове је организовао и немачки војни аташе Франц фон Папен уз помоћ Немаца који су заузимали водећа места у америчким синдикатима. Алберт је чак успео да купи фабрику муниције у Бриџпорту; фабрика је наставила да ради али је израђивала неодговарајућу муницију.

Најзад, Алберт је припремио и план за војну окупацију Сједињених Америчких Држава. Према том плану 85.000 немачких војника под заштитом бродова требало је да се искрцају на пустој обали државе Њу Џерси и да муњевитим налетом заузму Њујорк где је тада била усредсређена готово половина богатстава Сједињених Држава.

У портфељу је била нађена и тајна немачка шифра што је било од огромног значаја за америчку контраобавештајну службу.

Сутрадан је портфељ био достављен у Белу кућу председнику Вилсону. Председник је одлучио да америчко јавно мнење треба да буде упознато са немачким плановима.

Макаду се споразумео с Френком Кобом, уредником листа „Уорлд": Кобу ће бити дозвољено да објави сва документа из Албертовог мрког портфеља али мора да прећути начин на који су прибављени. Коб је одмах почео да их објављује на првој страници, под крупним насловима и с коментарима који су разобличавали Немачку.

Вилсон је одлучио да обнародује ове материјале из два разлога: желео је да учини крај немачкој подривачкој делатности у Америци и да истовремено припреми америчку јавност на објављивање рата Немачкој до чега је дошло у априлу 1917. године.

После првог светског рата Георг Силвестер Вирек овако је оценио случај с мрким портфељом: „Објављивање Албертових докумената значило је катастрофу. Нестанак портфеља био је раван поразу на Марни".

БЕНИ ГУДМАН

БЕНИ ГУДМАН СА ПИЈАНИСТОМ ТЕДИ ВИЛСОНОМ

МАЛИ Бенџамин Давид, осмо дете кројача Гудмана био је блед и слабачак малишан и морао је већ у раном детињству да носи наочаре. Када је Бенију, како су га звали у породици, било десет година отац га је одвео заједно са браћом Харијем и Фредијем у Кехалах-Јакоб синагогу у Чикагу која је даровитој деци општине позајмљивала музичке инструменте. Инструменти су расподељени по величини. Бени је добио кларинет.

Учитељ музике Франц Шеп увео је Бенија у свет нота. Десетогодишњи дечак брзо је схватио све што му је стари учитељ показивао. После свега годину дана учења Бени је већ свирао први соло у Хајдновом концерту у извођењу једног дечјег оркестра. То је било пре 43 године. Овим концертом Јозефа Хајдна почела је једна од блиставих музичких каријера нашега времена. Једанаестогодишњи Бени отпочео је с класиком и то није било случајно: још и данас он је не само најпознатији џез кларинетиста него и један од најчувенијих интерпретатора Моцарта. Током своје дуге музичке каријере он је као солиста свирао са најчувенијим симфонијским оркестрима Америке. Године 1940. кад је већ био познат широм света по својој свинг музици, написао је Бела Барток за њега дело „Контрасти" које је снимљено више пута на плоче и извођено у чувеном Карнеџи холу у Њујорку.

По жељи Гудмана, који је четрдесетих година преузео мајсторску класу за кларинет на чувеном Џулијард институту, написали су за њега Арон Копланд и Паул Хиндемит концерте за кларинет који отада изводе сви већи симфонијски оркестри. Осим тога постоје многобројне плоче на којима Бени Гудман мајсторски интерпретира дела Брамса, Дебисија, и пре свега Моцарта. Он је свестрани музичар који цени све што је добро и свира сваку добру музику — био то џез или класика.

Бени Гудман се тешко изборио за свој успех. Као ученик Хол-Хауза мали кларинетиста се брзо развио и ускоро постао стуб школског оркестра. Хол-Хауз је свој оркестар створио са циљем да децу из ове градске четврти одвоји од утицаја улице. Сећајући се тог времена Бени Гудман каже: „Ту су гангстери Чикага врло радо тражили себи подмладак — макар само за ситне крађе и чување страже..."

Свој први прави ангажман добио је Бени на једном излетничком броду који је пловио по Мичиген-језеру. Осим тога често је као концертни кларинетиста свирао у једном позоришном оркестру у Чикагу. Године 1925. кад му је било шеснаест година, Бени Гудман је постао професионални музичар.

И тада је имао тешкоћа. Тих година владали су у Чикагу закони подземља. Није било ништа необично да гангстери као Ал Капоне и њему слични уђу у локал, избаце напоље све госте и са упереним револверима приморају оркестар да целе ноћи свира њихове омиљене комаде. Такви концерти су се обично свршавали гађањем из револвера у сијалице. Зато Бени Гудман каже: „Моја младост није била ни најмање весела".

Године 1926. чуо је за младог кларинетисту Бен Полак, шеф једног познатог џез оркестра. Позвао је Бенија — и овај је прихватио понуду. Из ове сарадње потиче и прва Бенијева плоча „Његова реч је последња" снимљена 17. децембра 1926. године.

Даљи развој Гудмана као музичара познат је већини љубитеља џеза: свирао је у џез оркестрима, позоришту и у тек основаним радио-станицама. Године 1934. основао је свој први оркестар, са њим је започео победнички поход кроз цео свет и као први џез музичар свечано ушао у цењени Карнеџи-Хол у Њујорку својим чувеним концертом 16. јануара 1938. године.

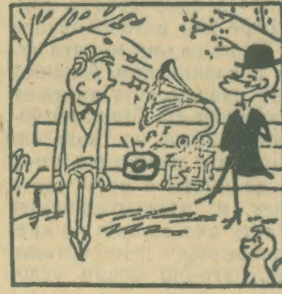
Данас се свинг не би могао замислити без Бени Гудмана. Он је још и сад активан као пре неколико деценија иако га је слава начинила легендарном фигуром у историји џеза.

О њему је штампана књига која је постала бестселер не само у Америци већ и у другим земљама. У Холивуду је снимљена за филм његова бурна каријера која га је водила од чикашких сламова кроз цео свет, под насловом „Историја Бени Гудмана". Милиони су видели филм. Милиони познају његову музику. Милиони воле да слушају свинг. У чему је тајна његовог успеха? Гудманов колега Дјук Елингтон једном је то овако објаснио: „То је као код бечког валцера. Мораш тачно да одржаваш трочетвртински такт — али зашто те то заноси, уздиже и опија као и свинг, не умеш да кажеш".

ТУК НА ЛУК

РЕКОРД ЗАСАЂЕНИХ СТАБАЛА

Рекорд у броју засађених стабала дрвећа у великим градовима изгледа да припада западном Берлину са 225.000. По мишљењу стручњака ово дрвеће ублажава летњу жегу, задржава прашину, апсорбује или неутрализује у извесној мери гасове које испуштају моторна возила и ублажава у великој мери буку коју та иста возила изазивају.

ЈАЈА ЗА ДИЈЕТАЛЦЕ

На једној америчкој фарми кокошкама се даје нарочита храна справљена с маслиновим уљем. Јаја која ове кокошке носе не садрже ни најмање масноће, а по укусу се нимало не разликују од јаја носиља које се обично хране. Ова јаја намењена су у првом реду људима са оболелом јетром.

И ЗА ТО ЛЕК

Просечна висина аустралијских жена износи 1,74 сантиметра. Због тога им је тешко да међу досељеницима, који су већином из Средоземља и малог су раста, нађу животног друга исте или бар приближне висине. Да би им пружила више изгледа за удају једна лабораторија у Сиднеју пустила је у продају лек који — кад га девојчица почне да узима у дванаестој или четрнаестој години — успорава рашћење за око 8 сантиметара.

Бамбијева новогодишња авантура

Walt Disney

ВАТРОГАСЦИ НА УНИВЕРЗИТЕТУ

Пожарна стражара на крову Капетан Мишиног здања изграђена је три године касније пошто је зграда довршена (1863). Та стражарница, ограђена стаклом са све четири стране, још и данас постоји. Општински ватрогасци бдели су ту и дању и ноћу, све док нису подигнуте више зграде у Београду.

Кад би се појавио пожар у неком делу вароши, стражари би дању истицали црвен барјак, а ноћу палили црвен фењер, окренут на ону страну, где је пожар избио.

Који је био разлоі?

Кад је војвоткиња де Бери, кћерка Франсоа I (1798—1870) позната иначе као одважна особа, први пут јавно ушла у море да се окупа, на себи је имала капут, вунену хаљину смеђе боје украшену плавим врпцама и капу такође украшену врпцама а на ногама чизме.

Пошто је то за ондашње време представљало крупан догађај на морској обали се искупио знатан број посматрача. Тада се појавио доктор, Морг, инспектор купалишта и наредио да се пуца из топа. Касније, кад се догађај препричавао, нико није знао да објасни да ли је доктор Морг то урадио да би удаљио радознале, уплашио рибе или испунио протокол.

ДРАМА »ЛЕТЕЋИХ П«

ДАНАС, на жалост, нико више и не памти колико их је било саграђено. Стари морнари причају да их је било педесетак. И име свакога од њих неизоставно је почињало словом „П“.

Први једрењак био је поринут у море 1857. године и био је назван „Пудел“ (пудлица). Касније, по поруџбини истог немачког бродовласника Фердинанда Лејеша били су саграђени „Перу“, „Панама“ „Патрија“, па чак и „Паша“ и „Папа“. Бродарска компанија наменила је те дрвене једрењаке са три јарбола за превоз чилске шалитре у Европу. Крајем прошлог века Лејеш је поручио код хамбуршких бродоградитеља и серију челичних једрењака са четири катарке. То су били „Персифал“, „Писагва“, „Питлорхи“. Бродови су ускоро постали познати по својим одличним пловидбеним особинама и великој брзини. И морнари су их назвали „летећи П“.

Једрењаци су дуго и успешно одолевали конкуренцији пароброда. Капетани у Лејешовој служби били су одважни и дрски морепловци који су просто умели „да исцеде ветар из једара“ а нису били равнодушни на високе премије додељиване за брзе пловидбе. За најбољег од свих капетана сматран је Роберт Хилдендорф. У својој дугој поморској каријери он је био заповедник на десетак „летећих П“ и 66 пута је опловио рт Хорн. Своју најуспелију пловидбу преко океана извео је 1900. године на чувеном једрењаку „Потоси“: од Хамбурга до Валпараиза пловио је свега 61 дан.

Пароброди су, међутим, све више угрожавали једрењаке и у тој борби за престиж многи капетани су лоше пролазили: за време готово непрестаних бура које владају у близини рта Хорна, таласи су им од носили не само једра, већ и читаве катарке.

Године 1886. фирма која је била сопственик „летећих П“ претрпела је први губитак: у магли близу рта Хорн једрењак „Персифал“ налетео је на стење и потонуо. Али, право гробље „летећих П“ постао је Енглески канал, како морнари називају Ламанш.

Први је нашао у Ламаншу свој гроб једрењак „Пројсен“, највећи брод на једра који је икад био саграђен. Између „летећих П“ био је прави „цар“: уместо четири катарке имао је пет, носивост му је износила 11.000 тона. Циновски једрењак имао је 43 једра чија је површина износила 5,5 хиљада квадратних метара, главна катарка му је била висока 69 метара, а за челичну бродску ужад на њему било је утрошено 49 километара каблова.

Једне новембарске ноћи 1910. године „Пројсен“ се сударио у Ламаншу с енглеским паробродом „Брајтон“ и изгубивши греду на прамцу за везивање једра био препуштен ветру и мору. У заливу Креб једрењак је, ношен ветром, налетео у плићак и разбио се у комаде. Тако се трагично завршила каријера највећег једрењака у историји бродоградње.

Судари у Енглеском каналу били су прави бич судбине за „летеће П“. Али, још више их је страдало током првог светског рата. Када се рат завршио, од огромне флоте бродовласника Лејеша остало је свега девет једрењака. Уместо искусне посаде, власник је био приморан да узима у службу људе неупознате довољно са тешком професијом морнара на једрењацима. Ни је било ни вештих капетана...

Десетог марта 1923. године на подводном стењу крај рта Хорна страдао је једрењак „Пејхо“.

Све до поринућа „Пројсена“, највећим и најбржим једрењаком на свету сматран је „Потоси“. Када је „Пројсен“ страдао, „Потоси“ је опет заузео прво место. Овај једрењак обавио је 11 пловидби до Чилеа и неједном је у такмичењима победио најбоље једрењаке на свету. Године 1925. „Потоси“ је с товаром угља кренуо из Европе за Чиле.

Између Ла Плате и Фоклендских острва на једрењаку се, сам од себе, запалио угаљ. Брод је узео курс према најближој аргентинској луци Кап-Полонио. Аргентинска крстарица која му је дошла у помоћ није могла да угаси пожар. Посада је напустила брод; „Потоси“ је био одвучен на море 20 миља од обале и насукан на плићак. После две јаке експлозије у утроби брода, челичне катарке су се срушиле. После неколико месеци и труп једрењака нестао је под водом.

Година 1928. била је најдраматичнија за „летеће П“. У августу се једрењак „Пасат“, тешко натоварен железничким шинама, сударио с француским паробродом „Дафне“ недалеко од рта Денжнес. До судара је дошло под правим углом. Оштри прамац „Пасата“ зарио се, као секира, у бок парoброда. „Дафне“ је била расечена надвоје и обе половине потонуле су за шест минута. „Пасат“ је такође био јако оштећен, али се одржао на води: на оправци, је остао неколико месеци.

Али, „судбини“ то као да није било довољно. Двадесетог јула 1929. године „Пасат“ се за време густе магле сударио у Ламаншу с непознатим бродом и поново је морао на вишемесечну оправку. Причало се да је овај судар био освета сопственика потопљене „Дафне“.

За време економске кризе која је 1929. године захватила свет, полупропала фирма „Ф. Лејеш“ била је принуђена да прода већи део бродова. Али, ни за бродове које је задржала није било посла: потражња чилске шалитре у Европи знатно је опала. Предузимљиви фински бродовласник Густав Ериксон купио је од Лејеша „Памир“ за свега четири и по хиљаде фунти стерлинга.

У почетку другог светског рата Лејеш је имао само још два једрењака „Приуол“ и „Падуу“. Рат је затекао „Приуол“ у једној јужноамеричкој луци. Године 1941. чилеанска влада га је интернирала и уврстила у састав чилеанске ратне флоте као школски брод под називом „Лаутаро“. У марту 1944, за време морнарске обуке крај обала Перуа, на једрењаку је избио пожар. Посада га је напустила и брод је после неколико дана, када му је труп прогорео, потонуо.

За време америчког бомбардовања Хамбурга 1943. године била је уништена зграда фирме „Ф. Лејеш“, матице „летећих П.“ Последњи „Мохиканци“ из серије „летећих П“ били су разбацани по разним европским лукама. Били су то „Померн“, „Памир“, „Пасат“ и „Падуа“. Каква је била њихова даља судбина?

Почнимо од „Падуе“. После рата „Падуа“ је постала совјетски школски брод и добила је име руског морепловца Крузенштерна. Последњих година „Крузенштерн“ успешно обавља океанографска истраживања у северном делу Атлантика. То је једини једрењак од „летећих П“ који и даље плови морима и океанима.

Остали „летећи П“ нису избегли трагичну судбину својих претходника.

„Померн“ је постао брод-музеј града Маријенхама. „Памир“ је пловио под заставом Густава Ериксона и кад је почео рат нашао се у шведским водама. Када је Финска објавила рат Енглеској, Енглези су интернирали „Памир“, а касније су га претворили у школски брод који је под британском заставом 18 пута препловио океан. После рата „Памир“ је био продан бившем власнику Ериксону који је на исти начин дошао и до „Пасата“. Оба једрењака била су у бедном стању и већ одавно зрела за отпад. Ипак, немачка фирма Шливен откупила је од Ериксона оба једрењака да би од њих начинила школске бродове иако је у то време „Памир“ био у експлоатацији 51 годину, а „Пасат“ 45. Била су то у ствари два пловећа гроба.

У септембру 1957. „Памир“ је кренуо на школско путовање из Буенос Аиреса за Хамбург. То му је била последња пловидба. На 550 миља западно од Азорских острва захватио га је ураган „Кери“. Од 86 морнара и кадета, колико их је било на броду, спасло се свега шест.

Тек тада је јавност сазнала да је месец дана раније „Пасат“ једва избегао сличну судбину. Протести јавности приморали су бродовласнике на одлуку: „Пасату“ је заувек забрањен излазак на море.

ЕЛЕКТРИЧНИ ЧИСТАЧ ЦИПЕЛА

У Источној Немачкој појавила се у продаји електрична четка која наноси пасту, чисти и глача обућу. Довољно је притиснути дугме па да аутоматски чистач ципела почне да ради.

ДЕЦА ИЗ НОВЕ ШУМЕ

У ДАНАШЊИМ болницама број медицинског особља прилично је велик. Рачуна се да у многим светским универзитетским клиникама просечно на једног болесника долазе два до три медицинска радника. Да би се на неки начин рад у клиникама упростио, амерички лекар, доктор Хју Мек Квер дошао је на идеју да изради пројект једне централизоване и аутоматизоване болнице. То је од пре извесног времена постало и стварност: отворен је експериментални центар у Монтгомерију, савезна држава Алабама. Друга болница овог типа могла се видети на Светској изложби у Њујорку.

Болница се састоји од једног кружног застакљеног павиљона, пречника 30 метара, са арматуром од префабрикованих алуминијумских паноа. За подизање болнице као и целокупну унутрашњу опрему било је потребно само 60 дана. Зграда има 22 собе са по једним или два кревета и оне могу да приме 40 болесника. Свака соба има двоја врата: једна воде у централизовани павиљон у коме су груписани сви главни уређаји: одељак за операције, лечење, расподелу лекова, хране, централа за телевизијско посматрање болесника и друга која воде у периферни ходник, одакле болесници примају посетиоце који на тај начин не узнемиравају ни друге болеснике ни медицинско особље.

СА СВОЈЕ „ОСМАТРАЧНИЦЕ" ДЕЖУРНА БОЛНИЧАРКА НЕПРЕКИДНО ПОСМАТРА СВЕ ШТО СЕ ДОГАЂА У СВАКОЈ ОД СОБА. УМЕСТО ДА ОБИЛАЗИ БОЛЕСНИКЕ ДОВОЉНО ЈЕ ДА ПРИТИСНЕ НА ДУГМЕ ПА ДА СЕ НА ЕКРАНУ ПОЈАВИ ЛИК ОНОГ БОЛЕСНИКА КОГА ЖЕЛИ ДА ВИДИ.

СУПЕРБОЛНИЦА

У овој болници највећи део послова обавља се притиском на дугме, телевизија замењује болничко особље, лекови се деле пацијентима електронским путем, а прљаво посуђе и рубље бацају у канте за отпатке.

Са своје „осматрачнице" дежурна болничарка непрекидно надгледа болеснике укључујући наизменично телевизор у свакој од соба. Дељење лекова врши се такође аутоматски: према лекарским рецептима лекове припрема један апотекар а затим их ставља у електронску машину која их у одређено време доставља болесницима.

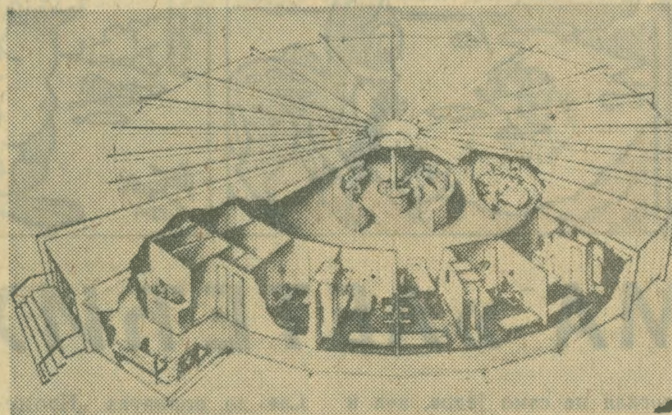
Сви оброци, чак и дијетални, припремају се ван болнице и чувају у фрижидерима, а затим греју и доносе пацијентима.

Посуђе од пластичне материје или специјално обрађеног картона баца се после употребе као и постељно рубље које је начињено од јевтине синтетичке материје.

Приликом операција и прегледа болесника — болесници се на креветима који имају точкове одвозе до централног павиљона у коме помоћу разних покретних завеса може да се добије према потреби одвојена просторија.

На тај начин сви су послови у овој централној и аутоматизованој болници сведени на минимум. Једно једино лице припрема и служи све оброке за 20 минута.

Само, у овој и њој сличним експерименталним болницама засад се третирају само лакши медицински случајеви и врше неке лакше операције. Теже операције и болести које захтевају дуже лечење и испитивање и даље захтевају боравак у клиникама.

СОБЕ ИМАЈУ ВРАТА КОЈА СЕ ОТВАРАЈУ НА СРЕДИШНИ ПАВИЉОН У КОМЕ СУ ГРУПИСАНИ СВИ ИНСТРУМЕНТИ И АПАРАТИ И ВРАТА КОЈА ИЗЛАЗЕ НА СПОРЕДАН ХОДНИК ИЗ КОЈЕГ ПАЦИЈЕНТИ ПРИМАЈУ ПОСЕТЕ

Радио-медвед

Блеки, радио-медвед, још је жив и емитује радио-сигнале мада читаве чете ловаца прочешљавају његов ревир. Научници су Блекију ставили око врата огрлицу у коју је уграђен минијатурни радио-одашиљач. Шумари и чувари ловишта, опремљени малим радио-пријемницима, могу на основу сигнала да прате Блекијево кретање и „понашање". Два дана пре отварања овогодишње ловачке сезоне на северу Сједињених Америчких Држава, Блеки се узверао на једно велико дрво које стоји усред шумске чистине. Блеки је остао на врху четири дана док су ловци стално крстарили шумом и шумском чистином. Ловочувари су из прикрајка посматрали не количину ловаца који су на свега седам метара од Блекија вребали у заседи јелене, док је један од њих неколико часова престајао ослоњен на дрво у чијој је крошњи чучао медвед. Радио-медвед мудро је чекао да опасност прође.

ТЕЛЕВИЗИЈА И ПРОВАЛНИК

Британска телевизија примила је у службу као стручњака за провале и преступе двадесет седмогодишњег Колина Ходера. Ходер је својевремено био осуђен због оружане пљачке на пет година затвора. Како је недавно испричао својим „колегама", телевизијским репортерима, њега је страховито љутило то што су у телевизијским емисијама провалници и лопови приказивани као потпуни идиоти.

— Разговарао сам о томе са својим пријатељима и сви они сматрају да ако се већ у телевизијским емисијама приказује обијање сефова у којима се налази новац или важни документи, онда то треба чинити онако како то раде професионалци — изјавио је Ходер новинарима.

ЧОВЕК СА НАЈВИШЕ ОДЛИКОВАЊА

У другом светском рату највише одликовања добио је млади амерички војник Оди Марфи. Примио је сва америчка и савезничка одликовања, нека чак и више пута.

Медвед на јарболу

У једној луци на наш пароброд „Беломорскес“ неприметно се увукао медведић — прича совјетски бродски лекар Тимохов. — Набирајући њушкицу, кренуо је право према бродској кухињи и испред носа уплашеног кувара зграбио је комад меса. Кувар је стао да дозива у помоћ, али се медведић уопште није обазирао на његову вику: мирно је појео месо и изишао из кухиње. Одатле се чупави трапавко упутио на капетански мост, оњушио ту све навигационе инструменте и спустио се на задњу палубу. Ту је његову пажњу привукла застава што се вијорила на ветру. Не оклевајући много, медведић је пришао јарболу и зачас се узверао до заставе.

На кеј је у том тренутку дотрчао један човек. Медведић се опустио низ катарку и похитао према њему. Био је то господар нашег госта. Он нам је испричао да је свог љубимца нашао у тундри као сасвим мало мече.

Полицајчева грешка

Трагајући за једним пацијентом побеглим из душевне болнице, један млади полица-

јац у енглеском граду Карлајлу зауставио је на улици пролазника који му је био сумњив због свог исцепаног одела. У полицијској станици открило се да је ревносни полицајац ухапсио председника општине који је у свом најстаријем оделу био кренуо у — лов.

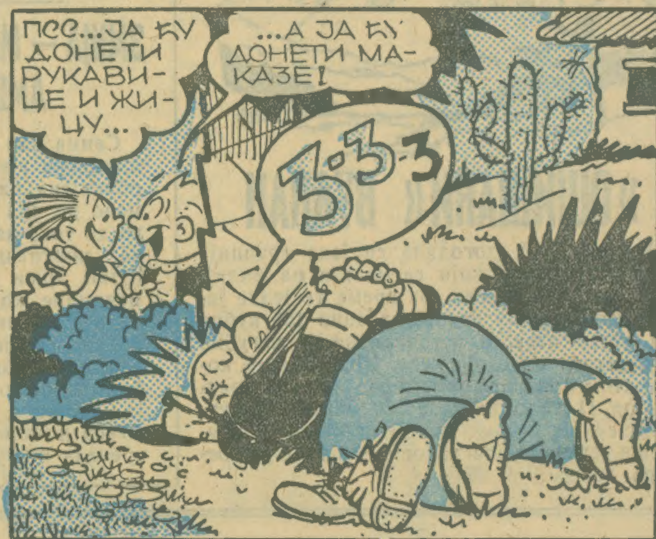

ОПАСНЕ ИГРЕ

„ТИ СИ МРТАВ, ти треба да паднеш!“, „Ма не, нисам, само сам рањен! Пам! Пам! Бежи, или ћу те одмах убити!“

Сва деца света забављају се на сличан начин. Најмилије игре су им оне у којима има пуно пиштоља, пушака и „мртвих“. С пушкама они јуришају једни на друге, падају „мртви“ да би се наново дигли и пошли опет у јуриш. За то време њихове мајке плету или раде нешто друго задовољне што им се деца „лепо“ играју и водећи рачуна само да се не озледе или не исцепају одело. С друге стране очеви им купују читаве ратне опреме, којих данас има у свим продавницама дечијих играчака, испуњавајући при том неку своју давно неиспуњену жељу. Сећају се да на кад су се они играли дрвеним пиштољима и срећни су што њихова деца имају праве дечије МГ пиштоље.

Међутим, иза ових на изглед наивних игара крије се опасност која се испољава касније кад малишан постане младић. Клица насиља ту налази на повољан терен. Једног дана, на жалост понекад сувише касно, кад почини неко кривично дело, налаз психијатра ће гласити, поремећај је настао услед неког шока доживљеног у раном детињству...

Све врсте насиља и игре рата оружјем опасне су за децу. Због тога дечији лекари и психијатри саветују родитељима да код своје деце развијају смисао за племенитије игре и вештине, наравно не искључујући сасвим и ове игре, за које се досад сматрало да су израз мушкости. Они на пример предлажу да се и код давања улога деци у ратним филмовима, сценарио претходно добро прочисти а по могућству да деца присуствују снимању само онда кад она тумаче улогу, не гледајући филм у целини.

ОНИ СЕ ИГРАЈУ КАУБОЈА УЗ ОБАВЕЗНУ ГУЖВУ И „УМИРАЊЕ“, КАО ШТО СУ СЕ НЕКАД ИГРАЛИ И ЊИХОВИ ОЧЕВИ. АЛИ, ИЗМЕЂУ ДРВЕНОГ ПИШТОЉА И ДАНАШЊЕГ МАЛТЕНЕ ПРАВОГ ПОСТОЈИ РАЗЛИКА КОЈА МОЖЕ ДА БУДЕ КАСНИЈЕ УЗРОК МНОГИХ ПСИХИЧКИХ ПОРЕМЕЋАЈА

ЧУДНИ ОБИЧАЈИ

Ево једног од многих чудних обичаја који су постојали током историје како код цивилизованих тако и код примитивних народа. То су црни зуби. У средњем веку само аристократија и ратници могли су да дозволе себи тај луксуз да боје зубе. То су постизали употребом неке траве или помоћу специјалних минералних материја. Зашто су се зуби бојили у црно у старом веку није нам познато али већ средњи век нам пружа објашњење за тај луксуз. Наиме, људи су тада тврдили да боје зубе да би се разликовали од паса и свиња који имају беле зубе. У Јапану се та мода задржала дуже него и у једној другој цивилизованој земљи. До пре сто година јапански цар је имао црне зубе. Међутим удате жене су одржавале ту моду у Јапану чак и до 1900. године. И данас се још може наићи на полудивље народе који су задржали овај обичај. Тако, на пример, ратници у Новој Британији и Јужном Пацифику и данас боје зубе, али само сваки други тако да имају црно-беле зубе.

Басна

АПОЛОН И ЛУКАВ ЧОВЕК

Аполону, богу старих Грка, једног дана дође лукав човек да га искуша. Пррепредењак је имао под капутом врапца. Он рече Аполону:

— Реци ми, кад си тако паметан, да ли је врабац под капутом жив или мртав?

Лукавко је намеравао да угуши врапца, ако Аполон каже да је жив и да му покаже мртвог врапца. Али, Аполон је прозрео шта овај намерава па му рече:

— То зависи од тебе. Ако ти хоћеш, врабац је жив, ако ти нећеш, врабац је мртав.

*

Треба знати да лукав човек само мисли о лукавству и с њим треба бити врло опрезан, гласи наравоученије. Лукав човек и када спава о лукавству сања. Његови су послови тако замршени да сваки онај ко га се не зна чувати, нађе се у његовој мрежи, па ма на коју се страну окренуо. Али, лисица иако је лукава, ипак се њене коже много продају.

»ОШИШАНИ« ВУЛКАН

Године 1815. догодила се јака ерупција вулкана Тамтара који се налази на индијском острву Сумбави. За време те једне једине ерупције вулкан је избацио 151 кубни километар лаве, и истовремено је изгубио 1220 метара од своје купе. Нови кратер који се том приликом формирао имао је пречник од 11 километара и 250 метара. Стручњаци су израчунали да је притисак у унутрашњости вулкана износио 3.270.000 атмосфера.

УМЕТНИК И МАЧКЕ

Руски сликар Јосиф Ољешкович био је у сваком погледу необична личност. Његове изузетне особине изазивале су љубав и поштовање и чиниле да се забораве извесне његове настраности. За Ољешковича се причало да је оригиналан и да се његово милосрђе и доброта граниче с ексцентричношћу. Између осталог, његова велика љубав биле су — мачке. У кући је имао дванаест „домаћих" мачака, а мачкама-луталицама није се знало ни броја. Када би његове мачке добиле мачиће он их је неговао и „подизао" да би их касније разделио уличним стражарима дајући уз сваку још и „приде", и то за сваку мачку десет, а за мачора пет рубаља.

Једном, прелазећи за време поклада преко Позоришног трга Ољешкович је из једне од подигнутих шатри чуо необичне, али његовом срцу блиске звуке. Распитавши се, дознао је да је ту неки Италијан створио мачји хор рачунајући да ће, приказујући га, згрнути силне паре. Двадесет мачака, изабраних према дијапазону гласа, сачињавале су нешто што би се најприближније могло назвати мачјим клавиром: репови четвороногих музичара били су стављени под дирке у које су биле убачене чиоде. Када би се ударало по диркама, чиоде су се забадале мачкама у репове и оне би, једна за другом, жалосно маукнуле. Ољешкович је, ужаснут, одслушао концерт до краја а одмах затим пожурио петроградском гувернеру грофу Милорадовичу да му поднесе тужбу због таквог варварства. Мачји импресарио био је истог дана протеран из Петрограда, а његове мачке пуштене на слободу.

Познати карикатуриста Орловски нацртао је свог пријатеља Ољешковича како слуша жалосне крике својих омиљених животиња. Ољешкович је на цртежу представљен у одећи из 18. века, са исуканим мачем у рукама, спреман да прискочи у помоћ мачкама. И поред своје широкогрудости Ољешкович није могао да опрости Орловском ту шалу и пријатељи су престали да се виђају.

ГЕНЕРАЛНО ЧИШЋЕЊЕ

Петнаест лондонских чистачица завршиле су недавно посао који су почеле пре десет година. Водом и четкама оне су скидале прашину и прљавштину са зидова Вестминстерске опатије. Било је то прво „умивање" ове историјске зграде подигнуте пре девет векова. Да се не би оштетиле слике и украси на зидовима, чистачице нису смеле да употребљавају хемикалије, па чак ни сапун. Стручњаци сматрају да је то било најдуже „велико спремање" на свету.

ЗМИЈА — МЕДИЦИНСКИ АМБЛЕМ

Свима нам је познат медицински амблем — змија обавијена око штапа, али мало ко зна како је дошло до тога да змија постане заштитник медицине. Штап држи Ескулап, бог медицине код старих Грка и Римљана. Према легенди, док је Ескулап седео поред узглавља једног болесника појавила се змија, омотала око његовог штапа и тако на Ескулапа пренела своју мудрост.

СЕРЕНАДА ПЕЋИНСКОГ ЧОВЕКА

У области Паракас, тридесет километара јужно од главног града Перуа, за време геолошких ископавања била је нађена једна флаута. Према оцени стручњака, флаута је стара најмање 9.000 година, што значи да су њени звуци одјекивали још кад су наши давни преци живели у пећинама. Досад је за најстарији инструмент, сачуван до данашњег дана, сматрана једна јеврејска флаута стара 5.000 година.

НАЈВЕЋИ РАСАДНИК НА ЈАДРАНУ

Расадник у Чибачи код Млина, недалеко од Дубровника, није само огледно већ и значајно привредно добро Станице за јужне културе у Дубровнику.

Више од 50 година овде се узгајају саднице јужног воћа и разноврсног цвећа. Али, за последњих десет година рада и развитка овај расадник се знатно обогатио по обиму и асортиману цвећарске и воћарске производње. У саксијама или другом паковању, стручно и сигурно обезбеђене и на најудаљенији транспорт, овај расадник упућује саднице лимунова, мандарина, поморанџи, маслина, смокава, шипака, и другог јужног воћа у све крајеве, као и лозне саднице, затим бресква, кајсије, мараске, рогаче, трешње итд. Није мали број пољопривредних задруга које се редовно снабдевају потребним садницама из овог расадника.

Хоће ли хотели и други објекти разбити сивило камена и бетона зависи између осталог од тога хоће ли у њима бити цвећа. За њих у расаднику стоји спремно разноврсно зимзелено украсно биље и грмље. Олеандер, на пример. То је веома захвална биљка, која се истиче продуженим цветањем током читавог лета. У расаднику постоји и једна од најлепших биљака — питоспора са листовима овалног облика, која цвета у пролеће и дарује нас белим цветовима попут кишобрана. Ако је пролазник у осталом зеленилу и не примети сигурно ће осетити њен изванредан мирис.

Кад недостаје простор за узгој зимзеленог и украсног биља ту су саксије, лонци или сандучићи. У расаднику су увек спремни читави редови ових посуда са садницама агава, аспарагуса, фикуса, олеандра, питоспора и палми. Једна од најлепших палми је Chamaerops excelsa, са богатим светло зеленим лишћем, која може поднети и ниске температуре, чак и испод —10°C.

У расаднику се не задовољавају већ стеченим врстама. Они су прошле године почели и са гајењем кактуса. Сада има највише Grassula пореклом из Јужне Африке који су се потпуно прилагодили нашем поднебљу. Узгајили су и две врсте кугластих кактуса: Gereus, који се сматра најдекоративнијим међу бодљикавим украсима, и Gasteriu, који може да украшава и прозоре окренуте северу, где иначе друго цвеће мало успева.

Није познато ко је први прогласио ружу краљицом цвећа. Али је сигурно да међу украсним цвећем, ружи не може измаћи високо место. То знају и истичу и у расаднику у Чибачи. У каталозима и другим штампаним материјалима Станице за јужне културе у Дубровнику ружа заузима највише простора.

Поменимо неке из овог лепог врта: најлепша ружа Француске из 1957. године, ружа гојар, ружа бакора, настала 1953. године укрштањем, колумбија, холандска звезда и читав низ других. Ту је и ружа „краљица снега" чисто беле боје и обилатог цвета, „талисман" од изразито ружичасте до бакарножуте боје. Најзад и ружа „сувенир", чији дугачки пупољци најављују цветове у загаситожутој боји, миришљава и веома цењена.

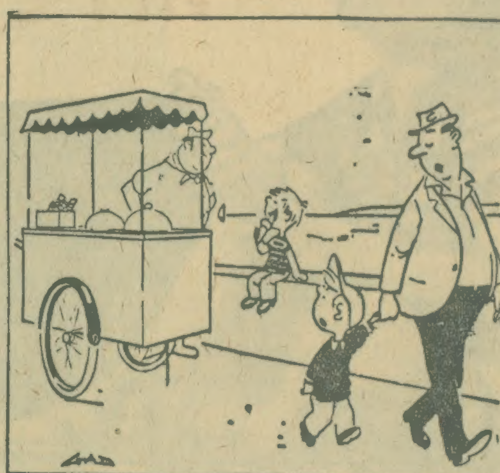
АЛИ БАБА И ЧЕТРДЕСЕТ РАЗБОЈНИКА

— ШТО БИХ ЈА ВОЛЕО ДА БУДЕМ СЛАДОЛЕЏИЈА!

ХАЈДУК ВЕЉКО

црта и пише Ђ. ЛОБАЧЕВ

ГРОМКИМ ПОКЛИЦИМА ДОЧЕКАШЕ УСТАНИЦИ ПОБЕДНИКА.

ШАХОВСКА КАРИЈЕРА ВЕРЕ МЕНЧИК

НАЈГЕНИЈАЛНИЈА шахисткиња свих времена, једина жена која је шах играла снагом велемајстора, седмострука првакиња света Вера Менчик почела је шаховску каријеру у Москви где је и рођена 16. фебруара 1906. године од оца који је по националности био Чех и мајке Енглескиње. Заједно са млађом сестром Олгом, провела је детињство у Москви. Образовање је почела да стиче у московској приватној женској гимназији. Кад је имала девет година већ је суверено владала законима шаховске табле. Али познанство са шаховским фигурама почело је знатно раније. Док су се њене вршњакиње играле луткама она је време проводила над чудесним фигурама из очеве шаховске гарнитуре. Поред шаха показивала је интересовање за музику, сликарство и позориште. Последњих година боравка у Москви Вера је почела да посећује шаховски кружок који је био организован у оквиру школе. Она је на њему била једина девојчица, али јој то није сметало да побеђује своје другове. Из непознатих разлога турнир није приведен крају, али је Вери била обезбеђена деоба 2—3 места.

СЕОБА У ЕНГЛЕСКУ

У јесен 1921. године њена породица преселила се у Енглеску. Ново место становања био је Хестингс — име познато у целом свету по великом међународном турниру који је одржан 1895. године и другим такмичењима. Вера је знала само руски и тешко се уклапала у нову средину, али је већ у пролеће 1923. године постала члан месног шаховског клуба. Исте године у јесен њено име појавило се у једном шаховском часопису. Вест је јављала о сензационалној победи непознате девојке над једним енглеским мајстором у симултаној утакмици. Да изненађење буде веће она је једина однела победу!

Њен први учитељ у савлађивању шаховске теорије постао је енглески шахиста Д. Дрјут. Он јој је помогао да освоји II категорију — у коју су се иначе ранговали искључиво мушкарци. Баш у то време, које је било пресудно за Верин успех, нашао се у Хестингсу мађарски велемајстор Геза Мароци који је одиграо велику улогу у развитку шаховског талента будуће шампионке. Много година доцније писала је о њему Вера: „Његови часови нису само побољшали квалитет моје игре у теоретском погледу, већ су ми дали и потребно надахнуће".

НА ТУРНИРУ У ХЕСТИНГСУ

Захваљујући томе што је била становник Хестингса Вери је било омогућено да суделује на традиционалним турнирима овога града. Први пут је наступила 1923/24. године на једном од турнира играча прве категорије. На њему је добила 3, изгубила 5, док је једну партију ремизирала и на крају поделила 7—8 места. Следеће године постигла је знатнији успех. Учесници турнира прве категорије, међу којима је била и она, били су подељени у две групе, Вера је заузела у својој групи 2. место, један поен иза победника Мак-Лина. После завршених такмичења у обе групе био је организован меч између првопласираних играча. Вера је играла са шампионком Енглеске Е. Прајс реми. Прву награду у живоу добила је на том турниру за најбољу партију од свих жена-учесница турнира. То је била партија у којој је победила Кинга.

МЕЧ-ТУРНИР У РАМСГЕЈТУ

Леп успех постигла је Вера Менчик и на турниру у Рамсгејту који је игран од 30. марта до 6. априла 1929. године. Од 13 турнира са 110 учесника издвајао се меч-турнир састављен од две групе. Једну су сачињавали најјачи енглески шахисти, а другу — гости из иностранства. Свaки играч из једне групе играо је са свим шахистима из друге. После одиграних 7 кола, прво место је освојио Капабланка са 5,5 поена испред Вере Менчик и Рубинштајна са по 5. Њен учитељ Мароци поделио је 4—5 место с Колтановским.

КЛУБ „ВЕРА МЕНЧИК"

Ближио се крај јула 1929. године. Туристичка сезона у познатој чехословачкој бањи Карловим Варима достигла је врхунац у часу када је почео велики међународни шаховски турнир. У друштву Капабланке, Шпилмана, Евеа, Нимцовића, Гринфелда, Тартаковера, Мароција и Маршала нашла се и Вера Менчик. Њено присуство на турниру неки од учесника пропратили су с осмехом. Бечки мајстор Бекер у присуству неколико мајстора рекао је у шали: „Предлажем да се оснује клуб „Вере Менчик". Ко буде изгубио од шампионке света аутоматски постаје његов члан". Није познато да ли је она чула за тај разговор, али је Бекер још исте вечери претрпео од ње пораз. Његове колеге су га одмах изабрале за председника новог клуба са мандатом од три године.

ПОБЕДА И ПОРАЗ

На турниру у Лондону 1932. године у конкуренцији 11 мајстора Вера Менчик је заузела друго место са девет поена. Добила је девет партија, а две изгубила. Пораз у партији са Дамантом био је интересантан. Он јој је у једнакој позицији предложио реми. Она је приметила да је ситуација на табли заиста изједначена, али да, пошто нису још одиграли 30 потеза колико турнирски правилник захтева, одбила је понуду. Наставила је да игра и као што то често бива — изгубила. Слично нешто догодило се на истом турниру у њеној партији са Зејцом. Њему је Вера понудила реми у 19. потезу што је он прихватио. Међутим, судија турнира није одобрио овај споразум, па је партија морала да се настави. Овога пута Зејц је био тај који је погрешио па је у турнирску таблу поен уписан код имена Вера Менчик.

ПУТ У ЧЕХОСЛОВАЧКУ И ЈУГОСЛАВИЈУ

Вера Менчик је била пореклом Чехиња, па је 1933 године учествовала и на шампионату Чехословачке. Такмичење у Мнихово-Градишту имало је 12 учесника. Вера је на турниру поделила 8—12, место са 4,5 поена. Познати мајстори као што су Покорни, Опоченски, Гинер и Фолтис, нису могли да постигну више од ремија са будућом првакињом света. Једини пораз претрпела је од победника Флора, који је од ње имао 2,5 поена више.

Наредне године следује пут у Југославију где је Мариборски шах-клуб организовао од 5. до 15. августа јубиларни турнир поводом 15-годишњице свог постојања. Победили су Васја Пирц и Лајош Штајнер са по 6,5 поена. Треће место заузела је Вера Менчик са 5 поена претекавши Рејфиржа, Шпилмана, Асталоша, Видмара млађег, Ступана и Дрезгу.

(Наставиће се)

ДИЊЕ И ЛАКОВЕРНИ ПУТОПИСАЦ

ГОДИНЕ 1634. Фридрих III војвода халштајнско-готорпски одлучио је да успостави директну везу с Персијом па је упутио једно посланство у ту далеку земљу. Посланство је путовало преко Русије. Међу дипломатима био је и немачки писац Адам Олеаријус (1603—1671), који је о том свом путовању написао веома занимљиву књигу „Релација о путовању у Московију, Татарску и Персију“. Олеаријус се трудио да веома савесно пише о свему и да се држи истине. Али, то није увек зависило само од њега.

У својој књизи Олеаријус на једном месту пише да у непосредној близини Москве „у огромноим количинама гаје диње“ и да су оне „веома велике укусне и слатке тако да се могу јести без шећера. Мени је мој добар пријатељ за пут, када сам из Москве одлазио, донео такву једну дињу пуд (16,38 килограма) тешку“.

Међутим, изгледа да је Олеаријус био прилично наиван и лаковеран и да је често послужио за разоноду ђака-тумача који су били придодати посланству за време боравка у „Московији“. О томе нам сведочи још једна белешка о дињама,- само овог пута из околине Самаре. „Нама су причали — пише он — да та врста диња величином и квалитетом личи другим, обичним дињама, али спољашњим изгледом има сличности са овном (руски се ован каже „баран“), чије удове јасно приказује. Због тога је Руси и називају „баранец“...

„Кад диња узри, стабљика се осуши а плод добија длакаву кожу сличну као у овна; та кожа може се уштавити и припремити за заштиту против хладноће. Показали су нам такву кожицу, била је нежна и благо коврџава слично кожици јагњета извађеног из материне утробе или још сасвим младог. Сем вукова ниједна друга животиња није лакома на овај плод: захваљујући тој околности и могућно је ловити вукове“.

На овом опису необичне диње и завршила се, очигледно, машта лукавих „очевидаца“.

Тако је један иначе савестан књижевник и путописац, који се трудио да буде тачан и објективан, без своје кривице унео у своју књигу једно потпуно измишљено сведочанство.

Да вам испричамо још и ове занимљивости о дињама мада оне немају директне везе са причом о Адаму Оларијусу и његовим путовањем по Московији, Татарској и Персији.

На трпезама старих Римљана диња се често појављивала. Сачувано је сведочанство да је император Клавдије Албин готово редовно јео уз доручак по десет диња!

Прејевши се једном диња, француски краљ Анри IV нашао се за време свечаног богослужења у веома деликатном положају. Дворски лекар прописао му је одговарајуће лечење, а затим је наредио да се против диња, које су биле криве за краљеву незгоду, поведе судски поступак. До нас је из те епохе остала сачувана књига у којој је овај судски процес подробно описан. Диња је проглашена кривом због увреде величанства и била осуђена на јавно изрицање проклетства, што је и извршено на једном од париских тргова и у присуству великог броја грађана.

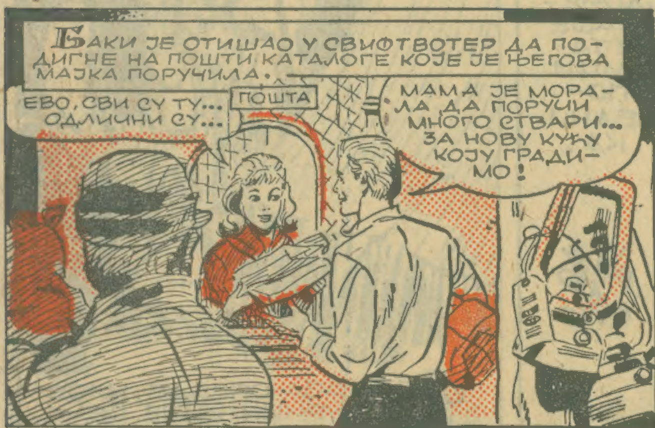
БУБЊАЊЕ ПРОТИВ ЋЕЛАВОСТИ

У Копенхагену се недавно појавио, нов „чудотворац“: Арне Хансен који је „изумео“ нов начин борбе против ћелавости. Он тврди да вибрације ваздуха које прате ударање у бубањ јачају корен косе. Још није објашњено да ли је то тако или не, али Хансен је стекао много присталица: управа полиције добила је већ десетак пријава од грађана с молбом да их избави од бубњања њихових ћелавих суседа које не престаје ни дању ни ноћу.

РЕКОРД У ПРЕСТУПИМА

Сер Џон Симпсон, шеф лондонске полиције, изнео је у свом годишњем извештају да је 1964. године број преступа у овом граду достигао највећу цифру рачунајући од почетка столећа: 250.000 случајева на 8,5 милиона грађана Лондона. То је за 11 одсто више но у 1963. години. У читавој земљи први пут у историји Енглеске број преступника премашио је један милион.

WALT DISNEY ЛУДИ КЕЛОВЕЈИ

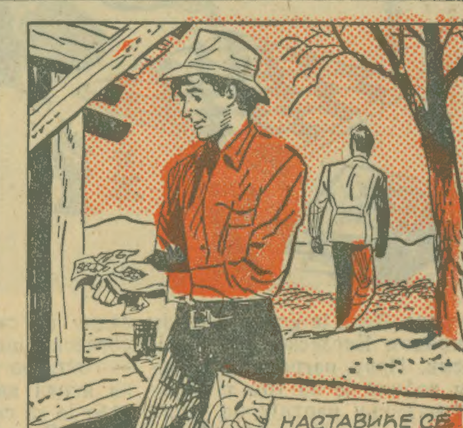

ТОНА — МЕРА ЗА ПОВРШИНУ

Још до пре два века свака земља, па и она најмања, примењивала је свој сопствени систем мере за дужину и тежину. За стопу, као меру дужине, у Немачкој је постојало преко стотину различитих мера. Тона која данас свуда важи као мера за тежину, била је некада и мера за површину. Једна шлезвигхолштајнска тона представљала је површину од 5046 квадратних метара.

»Браћа од гуме«

ЈЕДНУ од главних атракција познатог швајцарског циркуса Кни, представљају акробати познати под надимком „браћа од гуме“. Покрети које они изводе својим телом и удовима тако су невероватни, да их човек заиста треба да види да би у то поверовао.

Браћа, 35-огодишњи Ханс и 33-огодишњи Франц, рођени су у Баварској, а акробатске вештине научили су од свог ујака, такође циркуског артисте. Од најранијег детињства им је показивао како да своје мишиће, зглобове и тетиве, упорним свакодневним вежбама, учине тако савитљивим, да касније могу са својим телом да чине шта хоће. Па чак и да завежу ноге у чвор.

Да би могли да изведу ове тешке вежбе Ханс и Франц не узимају рани јутарњи оброк да би им стомак био празан. А пре сваке представе они по читав сат раде вежбе за разгибање мишића и зглобова.

Да би били што комотнији приликом извођења представе „браћа од каучука“ на себи имају мајицу и специјалне панталоне сашивене од коже и довољно отпорне да све издрже.

НА СЛИЦИ ХАНС И ФРАНЦ ЗА ВРЕМЕ ИЗВОЂЕЊА ЈЕДНЕ ОД СВОЈИХ НЕОБИЧНИХ ТАЧАКА

Међу потомцима Маја

НА КРАЈЊЕМ југу Мексика, у густим планинским шумама Чијапаса, живе последњи потомци древног индијанског народа Маја, чувеног по високом степену цивилизације. То су Лакандонци, људи које шпанска култура и начин живота нису дотакли. Од реке Узмачинта, коју археолози називају Нилом или Еуфратом древне Америке, до неприступачних шума Лакандонаца има четири дана напорног хода.

У влажној прашуми у којој живе Лакандонци киша пада 11 месеци у години. У врло тешким животним условима они су се, истина, сачували од утицаја цивилизације белог човека али при том су на жалост изгубили и заборавили све оно што је одликовало високу културу њихових предака: писмо, календар, астрономију, математику, архитектуру.

Ипак Лакандонци су сачували многе старе обичаје и веровања Маја. Мушкарци носе исто тако дугу косу као и жене, као и широке тунике од дивљег памука те их је по одећи тешко разликовати од жена. Уживање дувана је код Лакандонаца свети прадедовски обичај. Реч цигарета води порекло из језика Маја где „сикар" значи димити се. Лист дувана који Лакандонци увијају у цигару не прерађује се и садржи велике количине никотина.

Један француски етнолог провео је 15 дана код гостољубивог домаћина старог Индијанца Бора и ту забележио обичаје последњих потомака Маја. Познато је још из времена шпанских освајача да су Маје приносиле боговима жртве у цвећу. И данас цвеће игра значајну улогу у животу Лакандонаца. Француски етнолог је посматрао како су сваког дана две младе Борове супруге ујутру доносиле читаве прегршти модрог ладолежа. Његово изненађење није било мало када је видео како оне заједно са старцем с највећим задовољством једу цвеће.

Начин исхране Лакандонаца је за наше појмове врло необичан. Шума је врло богата разноврсном дивљачи а нарочито има много срна и фазана. Међутим, Лакандонци с презиром говоре о њиховом месу и сматрају за највећу посластицу кувано мајмунско или папагајско месо које би нама било тврдо и неукусно. Основна исхрана Лакандонаца је иначе кукуруз од којег они праве хлеб.

Последњи потомци Маја не живе племенским већ породичним животом. У брачним односима влада многоженство. Дешава се да родитељи добију брачну понуду за женско дете које тек што је проходало. Врло је занимљиво да се код Лакандонаца по старешинству одређују не само права детета у породици већ и његова природа и карактер. Најстарије дете треба да буде услужно, верно и тихо, друго по реду треба да је живо, да воли шалу, да је несташно. Улога трећег детета је да буде послушно, повучено и да обавља најнезахвалније послове.

Као и њихови преци Маје, ни Лакандонци не знају за метале. Лове стрелама чији су врхови начињени од тесаног силекса. Израда стрела је посао стараца који од камена, попут њихових предака од пре 20.000 година, праве изванредно шиљато и убојито оружје.

Једну од најнеобичнијих авантура међу Лакандонцима доживео је после завршетка рата млади Американац Мишел Хели. Бежећи од америчке техничке цивилизације он је желео да живи међу становницима мексиканске џунгле. Бледолики северњак светле косе остао је да живи са једном групом Лакандонаца и оженио се Индијанком. Читаве две године Американац са романтичним смислом за егзотику слепо се покоравао свим законима живота и навикама прашумских номада. Међутим, он ипак није био у свему једнак с осталим члановима племена. С времена на време остављали су га самог са женама и децом док су сви одрасли мушкарци одлазили некуд. Сви напори Хелија да од рођака и пријатеља сазна куда мушкарци ишчезавају остали су узалудни. Најзад се Американац послужио лукавством. Приликом једне колективне пијанке он је остао трезан и изнудио је од брата своје жене Кина обећање да ће га одвести на тајанствено место „где се појављују духови предака" Лакандонаца. Кренули су кришом. После неколико сати хода кроз густу џунглу Хели је застао нем од усхићења. Налазили су се пред рушевинама храма чије је зидове покривао диван живопис старе Америке. Тако је откривен Бонампак.

После овог доживљаја у Хелију је опет надвладао практични амерички смисао за сензације. Увидео је да фреске Бонампака представљају прворазредну археолошку и историјско-уметничку вредност. Кришом је напустио своју жену и нови народ, погазио завет који је дао и обрео се у САД. После неколико недеља вратио се

са добро опремљеном експедицијом коју су финансирали један универзитет и више дневних листова. Своје пријатеље обасуо је поклонима. Међутим Лакандонци су изасланике цивилизације примили хладно. Изгледа да је Хели платио своје издајство. Заувек ће остати тајна како се утопио у реци Лакантуну, свега неколико километара далеко од рушевина са дивним фрескама.

Шарена вртешка

◉ Шведски лекар Линд дуго се већ бави проучавањем првог плача новорођене деце. Он је снимао плоче новорођенчади на магнетофонску траку, а затим је упоређујући њихове прве крике, дошао до закључка да свака беба плаче у само њој својственом ритму и тоналитету. Нисам успео да нађем ни два једнака плача — тврди доктор Линд.

◉ Енглески и канадски сточари дошли су до закључка да им се исплати да овцама оправљају зубе. Код оваца се после лечења зуба повећава апетит а побољшава се и квалитет и квантитет вуне. Лечењем зуба просечан век оваца продужује се за 2 до 3 године, а многе од њих добијају принову чак и у деветој години живота. Запажено је да мајке-овце са здравим зубима доносе на свет крупнију јагњад која расту брже од осталих.

◉ Управа једне од највећих биоскопских дворана на свету, Радио-сити мјузик-хола" у Њујорку, утврдила је да се на крају радног дана из ове сале просечно почисти десет килограма употребљене гуме за жвакање и око 200 разних заборављених предмета — од џепних електричних лампи до колица за бебе.

◉ У Калифорнији је недавно први пут био примењен нов начин гашења пожара водом у којој је растворена извесна количина органских полимера. Захваљујући томе, вода постаје лепљива, не слива се с крова и зидова зграде, већ их облаже танком скрамом која не дозвољава да се ватра шири.

◉ Равеналу, биљку из породице банана, називају „дрветом путника". Довољно је да жедан путник оштром палицом начини у дрвету отвор па да из стабла, као из славине, истече пола литра свеже, хладне воде. „Рана" на дрвету зарасте тако брзо да се зећ сутрадан „славина" може поново отворити.

ПРВИ МОСТ ОД МЕТАЛА

У раније доба мостови су прављени од дрвета, камена и другог материјала, а сматра се да је први мост од метала направљен у Енглеској 1779. године у месту Коал Брубделу, над реком Северн.

ДУГОВЕЧНОСТ ЈЕЛИНА

Већина старогрчких филозофа, песника и писаца доживела је најдубљу старост. Песник и филозоф Ксенофан живео је 100 година, лиричар Анакреон — 85, песник Пиндар — 80, трагичар Софокле — 91, филозоф Демокрит — 100, филозоф Платон — 81. Захваљујући умерености и начину исхране сви они су до саме старости били завидног здравља.

ОПАСНОСТ НА ДРУМУ

ЧЕСТО се у новинама може прочитати:

— То је био ланчани судар! На овом делу пута забележено је више сличних судара. Биланс само једног дана: повређено 28 лица и 59 оштећених аутомобила.

Саобраћајна милиција кривицу за ову врсту судара приписује возачима који по сваку цену желе да се приближе возилу испред себе. Уместо да остану на прописном растојању, они га стално смањују и због тога долази до ланчаних судара. Сматра се да растојање између возила треба да износи отприлике једну дужину возила — тј. око четири метра кад се вози брзином од 15 километара на час, а око шест дужина (24 метра) ако се кола крећу брзином од 100 километара на час. Стручњаци за саобраћај сматрају да је и ово растојање недовољно. Они предлажу 13 дужина кола или 52 метра кад се вози по идеално лепом времену брзином од 100 километара на час, док ову цифру треба удвостручити кад је време лоше.

Мала раздаљина између кола није једина грешка коју може да начини возач. Ево још неколико најчешћих узрока несрећа: неисправне кочнице и неједнако напумпане гуме. Нагло кочење по клизавом друму када су кочнице неисправне може да се заврши катастрофом. Неједнако напумпане гуме исто тако доводе до незгода. И нагло кочење као и брзи заокрет на поледици често имају тешке последице. Због тога, ако је пут клизав, кочење треба почети много раније него под нормалним условима. При брзини од 80 километара на час по нормално сувом времену

од тренутка притиска ножне кочнице до заустављања кола, возило пређе 57 метара. Кад је пут покривен утабаним снегом, ова брзина не сме да буде већа од 45 километара на час. И још нешто: треба знати да је лакше зауставити кола на температури од минус 12 степени, него око нуле јер је мокар лед много опаснији од сувог.

Многи возачи мисле да могу да возе по сваком времену највећом дозвољеном брзином. Саобраћајна милиција наводи пример једног неодговорног возача који је по магли возио брзином од 120 километара, иако је видљивост на том путу била само десет метара. Лоша видљивост такође може да буде узрок несреће. Светлост фарова смањује се упола ако су они испрскани блатом. Да би се избегло замагљивање ветробрана, који се брзо влажи, треба оставити отворен прозор, а затим пустити топао ваздух. Ако брисач стакла не функционише добро, треба зауставити кола, затворити прозоре неколико минута и причекати да се ветробран мало загреје.

Пре почетка зиме немојте заборавити да ставите у кола и брисач за ветробран и четку с дугом дршком. Кад је хладно време подмажите ветробран пчелињим воском. Ако спољну страну ветробрана премажете глицерином, алхохолом или лимуновим соком, сачуваћете стакло извесно време од замагљивања. Не заборавите да обришете ветробран кад возите ноћу како бисте избегли јаку светлост других возила која може да вас засени.

У земљама где има доста снега треба понети у џакчету мало песка да би се избегло „шлајфовање" точкова.

Из свега овог произлази да возач треба да буде опрезан, да има добре нерве и одличан рефлекс. Ако не поседује ове особине у свако доба он може изазвати удес кобан и по њега и по оне који се налазе у колима.

БУФАЛО НЕКАД И САД

БИЗОН, или како га још зову буфало, највећа је животиња америчког континента. Просечна му је тежина око 900 килограма, али није редак случај да тежи и преко једне тоне. Глава му је широка, са роговима који нису нарочито дуги. Али заједно — рогови и глава имају такву снагу да могу носити јахача и коња и по сто метара пре него што их баце на земљу. Исто тако бизон се истиче и храброшћу: јурнуће у чопор вукова и међу њима направити покољ. Он је понекад страшнији и од самог гризлија а кад женка брани своје теле може да постане најдивљија и најкрволочнија животиња.

Пре доласка белог човека на амерички континент бизон је био најбројнија од свих великих животиња на свету. Претпоставља се да их је почетком 17. века било преко педест милиона само у Северној Америци. Први каубоји били су задивљени величином огромних крда. Пуковник Доџ је забележио да је видео крдо дуго преко 40 километара. Кретало се као море све докле год је поглед допирао. Кад је крдо ушло у реку Мисури да се купа данима чамци нису могли да плове јер је цела река на дужини од неколико десетина километара била закрчена.

Бизон је дуго времена представљао најважнији извор за снабдевање становништва Америке месом. Али, рачуна се да је мање од једне трећине бизона убијено из стварне потребе док су остали истребљени из простог разлога да се земља очисти од њих.

Већ око 1800. године бизон је био потиснут западно од реке Мисисипи док су се источно од реке ретко могли видети и то само у шумским пределима највише по два заједно. Освајачи Дивљег запада су углавном ишли стазом коју су бизони већ били утабали па су и многе вароши основане поред њих. Појавом железнице и телефонских стубова буфало није био одушевљен и многи стубови страдали су од удара буфала док се често дешавало да воз стане због крда бизона које иде пругом. Па ипак, на крају човек је тријумфовао.

Кад је отпочела градња Пацифичке пруге компанија је најмила пуковника Вилијама Кодија и поставила му задатак да отера бизоне што даље од железничких шина. Пуковник Коди и његова група почели су немилосрдно да убијају бизоне. Део убијених животиња давали су радницима који су градили пругу али највећи број бизона остављали су вуковима и другим дивљим зверима. За опкладу сам пуковник Коди убио је у току једног дана 69 бизона. За 18 месеци он и његови људи убили су преко 4.500 буфала. Захваљујући томе пуковник је добио надимак Буфало Бил и постао познат по њему широм света.

Овако немилосрдно убијан буфало је био осуђен на истребљење. Први насељеници на освојеној територији тзв. граничари који су почели да обрађују земљу и да је ограђују нису хтели да је деле са бизонима и због тога су их немилосрдно убијали. При том су од њега користили углавном одличну кожу. Читава брда коже стајала су дуж железничке пруге и требало је чекати данима да се она потоваре у вагоне.

У 19. веку људи су почели да убијају бизона — из спорта. Било је ушло у моду да се виђенији гости воде у лов на „последњег буфала“. Тако је генерал Шеридан организовао лов на бизоне у част руског кнеза Алексеја. За ту прилику су били најмљени најчувенији ловци међу којима и Буфало Бил. Требало је да они пронађу стадо и натерају га на заседу ловаца. У лову су учествовали читави пукови коњице. После успелог лова бизоне су пекли на ражњу.

И ускоро тамо где су некад слободно јурила крда ових огромних животиња могле су се видети само њихове кости. Па ипак и тада буфало је користио човеку. Његове кости нашле су примену у индустрији а исто тако у производњи вештачког ђубрива.

Многи су се обогатили сакупљајући кости буфала и продајући их.

Захваљујући једном Индијанцу, Великом Којоту, буфало се ипак некако одржао иако у веома малом броју. Велики Којот је ухватио два млада бика и две јунице. Тако је створио крдо које је касније откупила држава Монтана где је отворен велики резерват бизона који и данас постоји. Исто тако у Тексасу је један пуковник успео да ухвати неколико бизона и да од њих одгаји велико стадо које живи на његовом огромном ранчу.

Године 1905. захваљујући председнику Теодору Рузвелту основано је Удружење за заштиту америчких бизона које је добило на располагање суму од 50.000 долара. Подигнути су ранчеви у државама Небраска, Оклахома, Јужна Дакота, у Јелоустонском парку и касније на Аљасци. И поред свег напора данас у целој Америци има око 5.000 бизона. Ако се узме да их је пре доласка белог човека на тло Америке било преко 50 милиона може се видети шта је учињено непланским истребљењем ове велике и лепе животиње за непуне две стотине година.

ЖИВА ВРТЕШКА

Дервиши, припадници верске секте код муслимана, вршили су некад обреде уз игру. Церемонија игре, односно врћења у круг, почињала је свечаном парадом осморице извођача пред главним дервишом. Са главом мало повијеном ка левом рамену, рукама прекрштеним на грудима и затворених очију, сваки би се дервиш окретао сам за себе и то само на левој нози. У почетку је окретање било лагано а онда је постајало све брже и брже. У исто време они би раширили руке тако да је њихова хаљина чврсто стегнута у пасу личила на право буре. Окретање је трајало најмање 20 до 30 минута.

Европљани који су посматрали то врћење тврдили су да дервиши после тога нису изгледали ни уморни нити су имали вртоглавицу. Један цариградски дервиш вртео се 1921. године пуних пола сата одржавајући стални темпо од 52 окрета у минути. Данас балетски мајстори постижу и већу брзину тј. око 60 обртаја у минути, а клизачи на леду чак и сто али то траје само неколико секунди. Што се тиче издржљивости изгледа да дервише нико неће успети да туче, али треба имати у виду да су се за ову обредну игру припремали месецима па и годинама.

ТЕШКА И ЛАКА ХРАНА

Колико је времена потребно да би се поједине намирнице свариле у нашем желуцу? Да би одговорила на ово питање, неколицина америчких научника извела је у току три године низ експеримената у којима је 30 особа било подвргнуто брижљивом испитивању.

Резултати опита веома су занимљиви. Многе намирнице које су досад сматране као лака храна, варе се веома дуго. Тако се, на пример, телећа шницла вари 4 часа и 49 минута, кисео купус 4 часа и 30 минута, свињско месо 4 часа и 26 минута, а трешње, шљиве и бресқве 3 до 4 часа. За говедину и сир потребно је између 3 и 4 часа. Јаја, јабуке, крушке и пастрмке не захтевају више од једног часа. Остале врсте риба желудац вари око три часа.

ЗАБАВЉАЧИ ИЗА РЕШЕТАКА

СМАТРА се да су зоолошки вртови у Минхену, Копенхагену и Базелу највећи и најинтересантнији у Европи. Док је минхенски највећи по простору који заузима, а онај у Копенхагену најбогатији ретким животињама, зоолошки врт у Базелу истиче се по томе што се у њему одгајају младунчад многих ретких животња из Африке, Азије Аустралије или Јужне Америке, а познато је да се оне веома тешко и ретко размножавају под другим поднебљем, а поготову у зоолошким вртовима.

У зоолошком врту овог швајцарског града на реци Рајни свакодневно хиљаде посетилаца проводе по неколико часова посматрајући веселу игру малих тигрова, пантера, кенгура, пингвина и богате збирке ретких птица, гмизаваца и риба. Група белих медведа игра се у базену. Док ови изврсни пливачи показују своју вештину, мали „буца“ беба једног пара нилских коња, радо би прешао из свог базена у суседни где се двобојни тапири расхлађују поред кратковидог носорога. Пингвине пуштају пред публику само у одређене часове, а велике гориле до њих имају чак и своју посебну „позорницу“ на којој, ис-

тина у чврстим кавезима, изводе пред радозналом публиком разне вештине показујући у томе велику сличност с људима. Неколико десетина њихових мајмунских сродника разних врста и узраста забављају се на свој начин, развесељавајући радознале посетиоце.

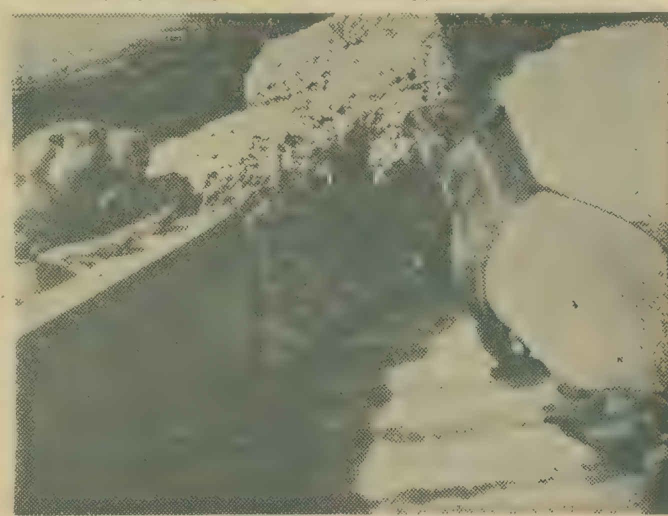
Најмлађим посетиоцима врта, којих овде, као и свуда у свету, има највише, пружа се прилика да осим малих понија, јашу чак и на слоновима. Каравани слонова круже стазом. Сваки од њих носи по неколико малих путника који се држе озбиљно и важно као да се пробијају кроз индијску прашуму. Од шест слонова четири су рођена у овом зоолошком врту.

У базелском зоолошком врту време брзо пролази. Треба видети жирафе високе 8 па и више метара, поседети мало испред базена враголастих фока, које су најинтересантније у време када их чувари хране итд. Уопште, храњење животиња представља посебну атракцију и зато се већ на улазу у врт може видети стални распоред часова кад која животиња добија оброк.

Посетиочеву пажњу привлаче два неуморна дабра и њихов стални градитељски „посао“. Они у маленом базену граде и разграђују своје дрвене бране. За дивокозе ту постоји брдо по коме се веру баш као у својој планинској постојбини. Триноја, различитог узраста, већ су се прилично спријатељили са људима па дуго стоје непомично као да желе да изађу у сусрет многобројним фото-репортерима. Доброћудни јужноамерички и амерички папагај добио је дозволу да изађе из кавеза и стоји на грани у парку. Додуше, он је једним ланчићем везан за дрво, али му то не смета да се креће у кругу од неколико метара и да, подстакнут жагором деце, прочаврља нешто и сам. Из кенгуровог „џепа“ вири младунче, које на махове, само за тренутак, искочи да грицне траву коју његова мајка сакупља по великом отвореном простору. Али, довољан је само један мали шум, макар и на удаљености од тридесетак метара, па да уплашени малишан брзо одскакуће и шћућури се у мајчиној торби.

У овом зоолошком врту постоји и акваријум са ретким рибама донетим из далеких мора и океана, из вода поред обала Јапана, Јужне Америке или пак из Индијског океана. Занимљиво је да се овде неке змије држе не у стакленим кавезима већ на отвореном простору, где се хране ловећи мале жабе које им чувари стављају у јарак поред зида. Џиновске корњаче тешке и по 50—80 килограма стоје као скамењене на сунчаној страни врта, не марећи за своје мање сестре које се гегају око њих. Јато фламинга стоји у реду поред свог плитког базена као мале балерине које чекају на знак диригента, не обзирући се на многобројне посетиоце који их дуго гледају, јер су оне први становници врта са којима се они сусрећу при уласку и последњи који их виде при одласку из врта.

У сумрак посетиоци напуштају овај занимљиви парк недалеко од железничке станице у Базелу. Оним радозналијим, а нарочито најмлађима, чини се да је дан исувише кратак. Али њихови љубимци, сакупљени у овом богатом зоолошком врту са разних страна света, живе тачно по пропису и зна се кад морају на спавање. Ноћу влада тишина, само се с времена на време чује усамљени крик беле „снежне сове“, или изненада урликне големи лав.

Фантастична прича

Реј Бредбери

(3)

ЧУДНО ЧУДО

— Ви сте већ платили — подсетио га је Вилијам.

— Кад бих имао више, све бих вам дао.

Стегао је руку Вилијаму и оставио у њој новчаницу од пет долара, ушао у аутомобил, последњи пут погледао у град, упалио мотор, не журећи се сачекао да се загреје и озарена лица и са спокојством у очима — одјурио.

Роберт је начинио неколико корака за аутом. Био је збуњен.

А Вилијам је поскочио, замлатарао рукама, узвикнуо, запуцкетао прстима и почео да се врти укруг.

— То се зове живот. Најзад пуна чаша.

Али Роберт га је пресекао:

— По моме мишљењу морамо престати с овим.

— Шта?!

Роберт је и даље посматрао пустињу.

— Зар неко може бити власник овога? Како је само далеко. Претпоставимо да смо поднели пријаву за земљиште и... Ми чак и не знамо шта је то.

— Како не знамо: Њујорк и...

— Био си некад у Њујорку?

— Увек сам маштао о томе... Никад нисам био.

— Маштао а никад ниси био... — Боб је климнуо главом. — Тако и они. Чуо си: Париз, Рим, Лондон. Или овај последњи: Ксанадупур. Ах, Вили, ми смо наишли на нешто величанствено. Бојим се да ћемо све покварити.

— Чекај, па нећемо ваљда због тога неког одбити?

— Не знам. Можда 10 центи за некога заиста и није прескупо, али није у реду кад се нешто што је створила природа мери новцем. Погледај само и реци ми јесам ли у праву.

Вилијам погледа.

Сада је град изгледао тачно као онај први у његовом животу град који је видео једног јутра кад га је мајка повела са собом на воз. Путовали су зеленим ћилимом прерије кад одједном тамо напред кров за кровом, торањ за торњем, и на хоризонту је почео да расте град. Варош тако необична, тако нова а у исто време стара, застрашујућа и лепа.

— По моме мишљењу — рекао је Боб — задржаћемо за себе само онолико колико нам је потребно да купимо бензин за недељу дана, а остали новац приложићемо првој цркви. Овај град у пустињи је као чисто прозрачно врело до којег стижу измучени жеђу. Паметан човек напуниће чашу, утолити жеђ и отићи даље. А ако останемо и почнемо подизати насипе планирајући да све присвојимо...

Вилијам је гледајући кроз ковитлаце прашине која је шумела, покушао да се смири и сложи с другом:

— Па, кад ти тако кажеш...

— Не ја. Све ово што нас окружује то каже.

— А ево ја кажем нешто друго.

Они подскочише и окренуше се.

На падини брда које се уздизало над путем стајао је — мотоцикл. С мрљама бензина на одећи које су се преливале у свим бојама дуге, огромним наочарима, испрскан блатом по чекињавом лицу, на мотоциклу је седео човек с изразом тако добро познате надутости и дрскости.

— Нед Хопер!

Нед Хопер се насмејао својим отворено-благонаклоним осмехом притегао кочнице и сишао к својим старим познаницима.

— Ти, . . — с муком је изговорио Боб.

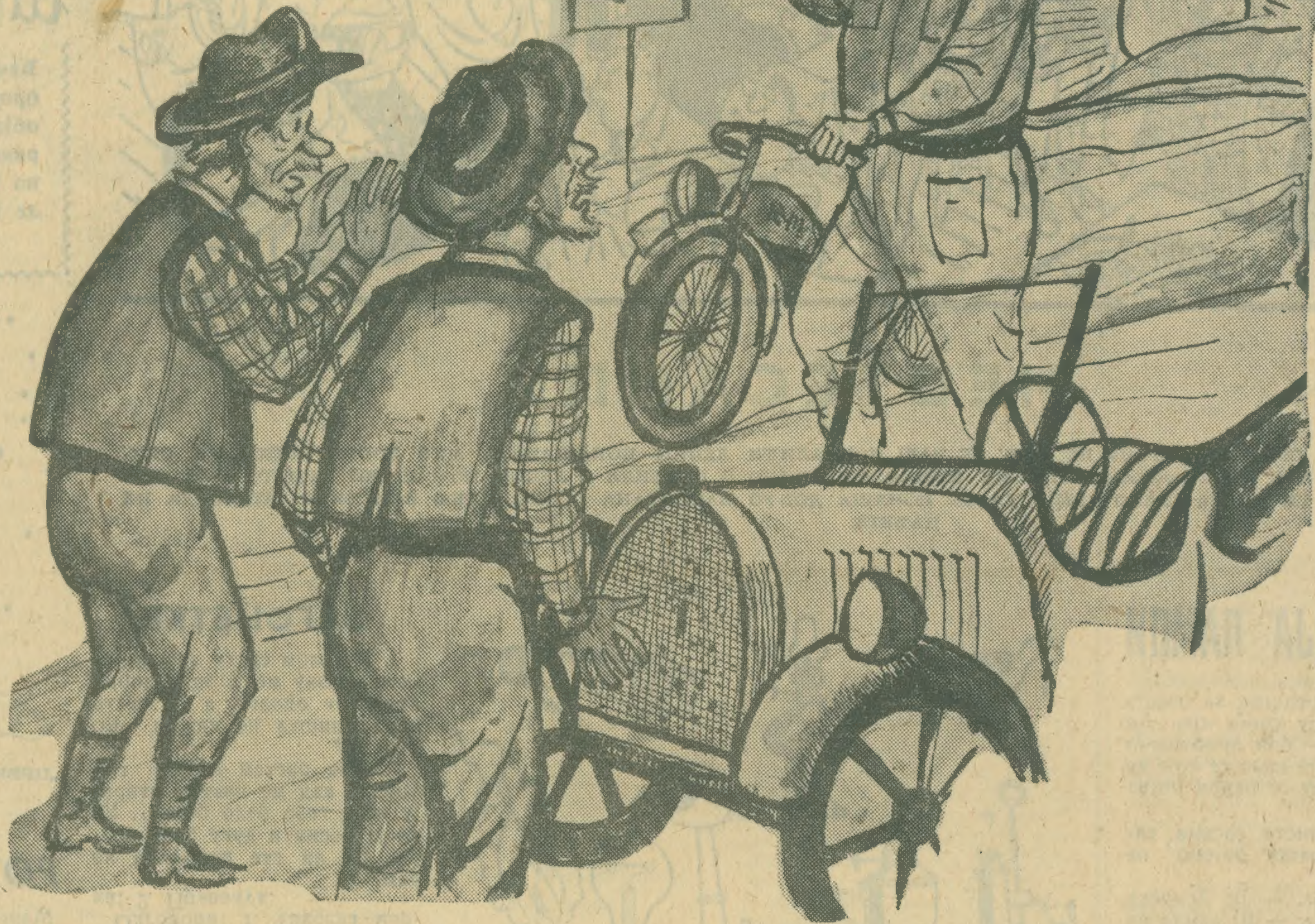
— Ја, Ја! Ја! — Гласно се смејао он забацивши главу и трипут притиснуо сирену старог форда. — Ја!

— Тише — узвикнуо је Боб. — Разбићеш га, то је исто као огледало.

— Шта је као огледало?

Вилијам, узнемирен као и Боб, баци забринут поглед на хоризонт изнад пустиње. Град је затрептао, задрхтао, замаглио се — и поново као гоблен распростро у ваздуху.

— Ништа ја не видим! Признајте шта са тим намеравате, момци? — Уперио је поглед у земљу испресецану траговима. — Ја сам превалио двадесет миља док се нисам досетио да сте се ви негде позади притајили. — Е, рекао сам себи, зар тако поступају стари добри друго ви, који су ме четрдесет седме упутили на златну жицу, а педесет пете ми поклонили овај мотоцикл. Колико се већ година узајамно помажемо и гле сад имају нек тајне од свог Неда. И — вратио сам се назад. Од подне ја вас посматрам одозго. — Нед је подигао доглед који му је дотле висио на винд јакни испрсканој блатом. — Читам вам по лицу да то нисте знали? Имам ли право? Видео сам како су овде скакутали аутомобили, видео сам новац. Па код вас је овде право позориште.

— Скрати причу — пресекао га је Роберт — и до виђења.

Нед им се слатко осмехнуо.

— Како, ви одлазите? Жао ми је. Мада уопште не схватам вашу жељу да напустите моје земљиште.

— Твоје? — вриснуше Боб и Вилијам опазивши изненада шта он смера и поновише шапатом: — Твоје?

Нед се смешкао.

— Чим сам видео шта радите ја сам одмаглио у Феникс. Видите ли овај документ који вири из мог задњег џепа.

Заиста је тамо вирила пажљиво сложена хартија.

Вилијаму пође рука напред.

— Немој му пружити још и то задовољство — обрати му се Роберт.

Вилијам повуче к себи руку.

— Хоћеш да кажеш да си предао пријаву за земљиште.

Нед је затворио подсмешљиве очи.

— И да хоћу и да нећу, свеједно је. Претпоставимо да сам вас преварио, ја ћу ипак на свом мотоциклу пре стићи до Феникса него ви на вашој шклопоцији.

Нед је осматрао околину кроз свој доглед.

— Зато на видело паре које сте добили од два часа по подне кад сам ја поднео пријаву: од тог тренутка ви сте се налазили на туђој земљи, на мојој земљи.

Роберт је хитнуо новац у прашину. Нед Хопер баци презрив поглед на метално ђубре.

— Новац владе Сједињених Држава! Забога па овде нема ничега а ипак су нам ти глупи зечићи донели новац на ноге.

Роберт се полако окренуо лицем према пустињи.

— Ти ништа не видиш?

Нед је праснуо у смех.

— Баш ништа и ти то добро знаш!

— А ми видимо! — повикао је Вилијам. — Ми...

— Вили — рече Боб.

— Бобе, Роберте!

— Тамо нема ничег. Он је у праву. — Боб је затрептао очима.

Ситно добујући мотором наилазили су нови аутомобили.

— Џентлмени, извините, моје је место на благајни. — Нед се бацио на пут машући рукама. — Изволите господо и госпође. Овуда! Овуда! Новац се даје унапред!

— Зашто — Вилијам је пратио погледом Неда Хопера који се дерао на сав глас. — Зашто му дозвољавамо да ово чини?

— Почекај мало — рече му Роберт кратко. — Видећеш.

Склонили су се у страну пропустивши нечији форд, нечији бјуик, нечији давно застарели мун.

☆

Сумрак. На брду око двеста метара изнад „Видокруга Тајанственог града Фатаморгане", Вилијам Бентлин и Роберт Гринхил подгрејали су и почели чепркати виљушкама по оскудној вечери: пасуљ са свињетином, у ствари готово само зрна. С времена на време Боб је управљао старински доглед на оно што се догађало доле.

— Тридесет муштерија откако смо ми отишли — рекао је он. — Нека — ускоро ће морати да затвори. Још десет минути и сунце ће потпуно заћи.

Вилијам је посматрао зрно пасуља које је пробо својом виљушком.

— Али, реци ти сад мени: зашто? Зашто сваки пут кад нам се срећа осмехне Нед Хопер је већ ту, па ту?

Боб је хукнуо на стакла догледа и протрљао их рукавом.

— Зато, стари мој Вили, што смо ја и ти чисте душе. Око нас је светло и топло. И сви зли дуси овог света кад то примете порадују се: „Аха, сигурно тамо иду нека мила простодушна створења, тако рећи дојенчад. И трче у галопу к нама да згреју руке. Шта да се ради? Сем да се угаси та светлост.

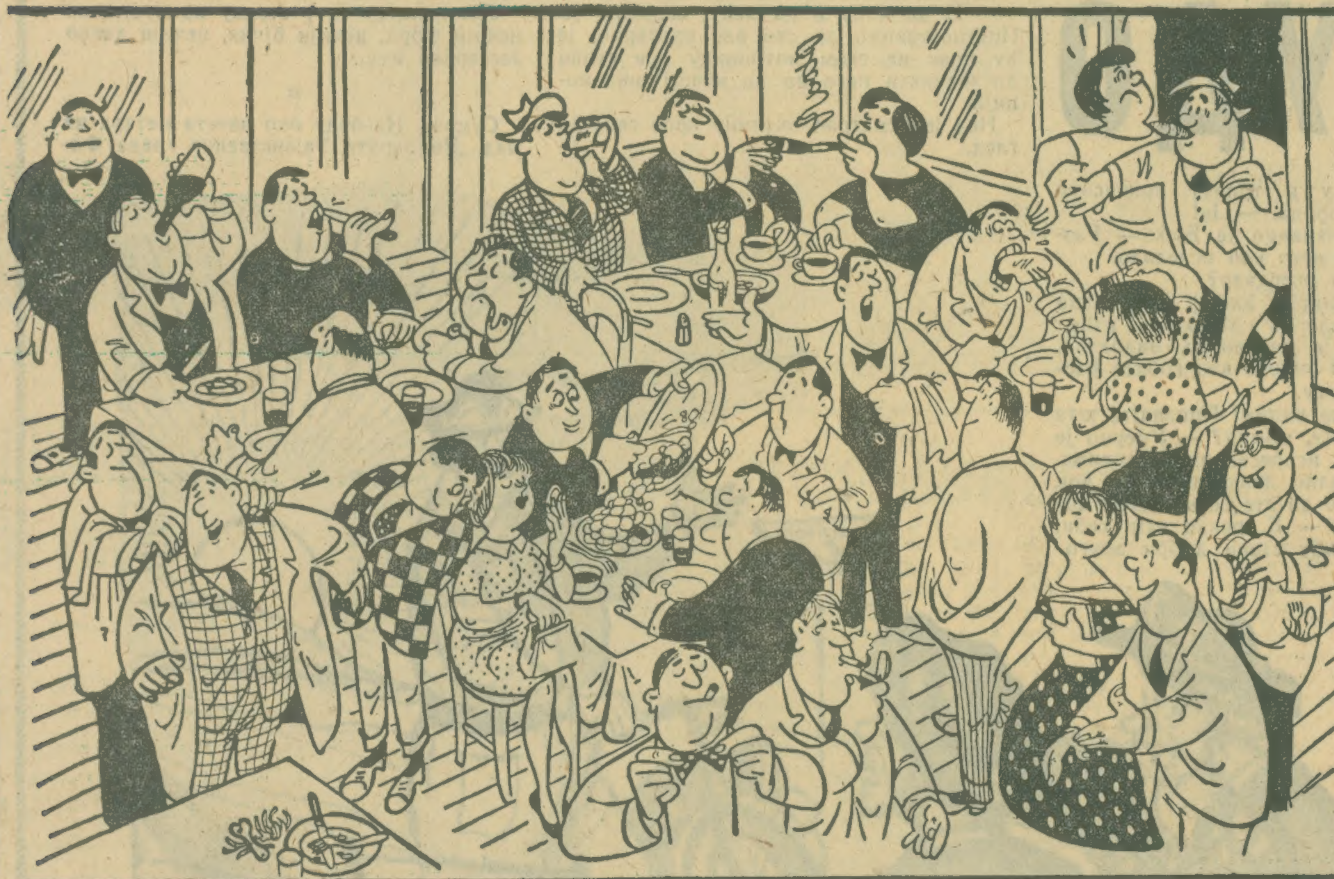
(Наставиће се)

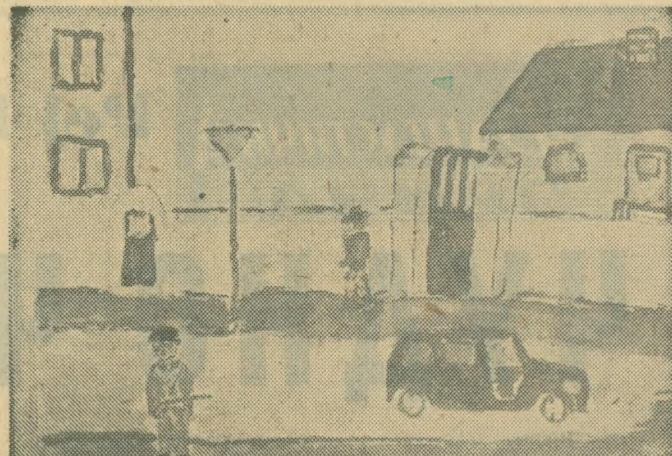

ОТВОРИ ОЧИ

НЕОТЕСАНЦИ

ГОСТИ У ОВОМ РЕСТОРАНУ НЕ МОГУ СЕ БАШ ПОХВАЛИТИ ЛЕПИМ ПОНАШАЊЕМ. АКО ДОБРО ПОГЛЕДАТЕ СЛИКУ ВИДЕЋЕТЕ ДА СЕ ЈЕДАНАЕСТ ЊИХ ТЕШКО ОГРЕШИЛО О ПРАВИЛА О ЛЕПОМ ПОНАШАЊУ. ПОШТО СМО УВЕРЕНИ ДА ВИ ЗНАТЕ КАКО ТРЕБА ДА СЕ ПОНАША ДОБРО ВАСПИТАНА ОСОБА, НЕЋЕ ВАМ БИТИ ТЕШКО ДА ИХ НАЂЕТЕ.

„ОКУПИРАНИ ГРАД", рад Марка Станковића, Београд Делиградска 24

ДЕЧЈИ ЦРТЕЖИ СА КОНКУРСА

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„НА КРАЈУ СЕЛА", рад Јована Лукића, Равно Село, Ул. ЈНА 87

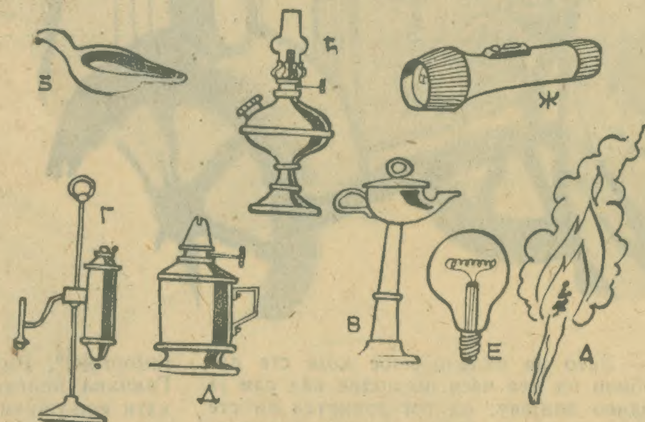
„ПРВИ СНЕГ", рад Вилдане Омербеговић, Рогатица, Титова 46

ИСТОРИЈА ЛАМПИ

Сва ова средства за осветљавање имају своје име. Да ли можете — бар приближно — да наведете како се које зове и којим су се редом појављивала.

Уколико нисте сасвим сигурни, одговор дајемо на крају:

А: буктиња. — Б: Асирска лампа на уље. — В: лампа на уље из средњег века. — Г: уљаница. — Д: старија варијанта петролејке. — Ђ: новија петролејка. — Е: електрична сијалица и Ж: џепна батерија.

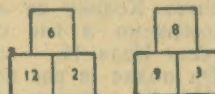
ЗАГОНЕТКЕ

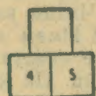
1. У целом свету дешава се исто. Лизну ме, а онда добро притисну одозго, а ја на то никад ништа не кажем. Ко сам ја?

2. Док растем зелене сам боје, а кад ме извуку открију моје тело бело боје... Уз то ја носим и дугу белу браду. Да ли сте погодили ко сам?

Одговори: 1. Таксена марка; 2. Празилук.

КОЈИ БРОЈ

Горњи квадрат у трећој, доњој фигури је празан. Који број треба у њега уписати?

Одговор:

Збир бројева у свакој групи квадрата треба да износи 20. Сада вам неће бити тешко да израчунате који број треба уписати у празан квадрат.

ДВЕ МАЧКЕ

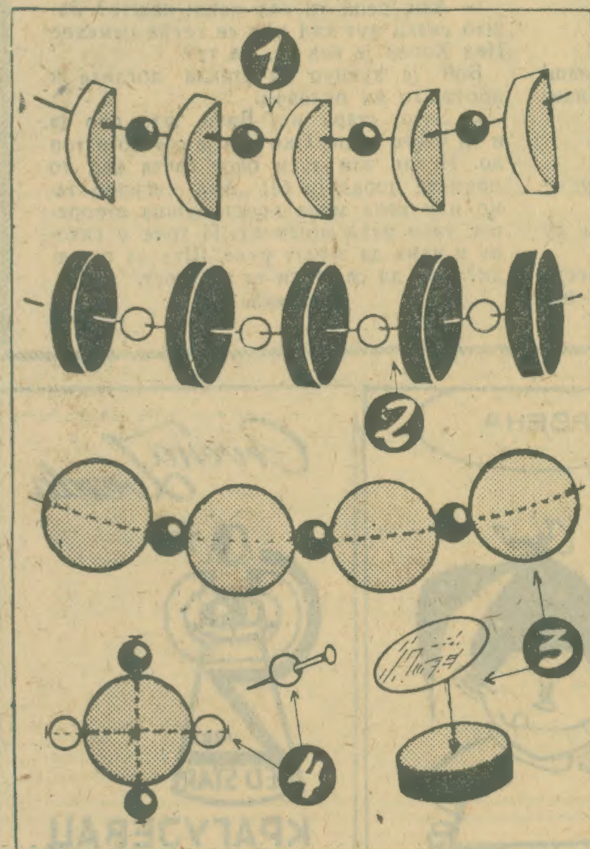

Обе маце, и црну и белу, мучи глад. Због тога није чудо што обе желе да ухвате миша који је потражио спас у лавиринту. Али, спаса му нема јер ће га маце и ту наћи. Питање је само која ће од њих прва стићи до миша. Знате ли ви?

РОЂЕНДАНСКО ИЗНЕНАЂЕЊЕ

Маргарета Риналди из Астија није могла да прими сроднике и познанике који су намеравали да дођу и честитају јој 95. рођендан: добила је заушке, типичну дечју болест. Маргарети је и прошле године рођендан био „покварен": тих дана јој је израстао један нови зуб због кога је морала да промени вештачку вилицу.

НАПРАВИ САМ

ВЕСЕЛЕ НАРУКВИЦЕ И ОГРЛИЦЕ

Данас вам предлажемо да направите неколико интересантних и јевтиних наруквица од обојених делића и кружића од плуте.

Потребно је да набавите више једнаких кружића од запушача цилиндричног облика, перлице, мало вунице или најлон конца и једну иглу, станиол (или како то деца зову злато од чоколаде) и неколико ексерчића.

Огрлица на слици 1. направљена је од полузапушача и перлица.

Огрлица број 2 састављена је од потпуно једнаких кружића са перлицама између.

За модел број 3 нанижите на најлон конац или дебљу вуницу кружиће од плуте, али не забадајте иглу у центар круга већ са стране. На сваки круг залепите по један папир златножуте боје.

Модел број 4 показује вам како можете да украсите кружић са 4 нанизане перле помоћу малих ексерчића.

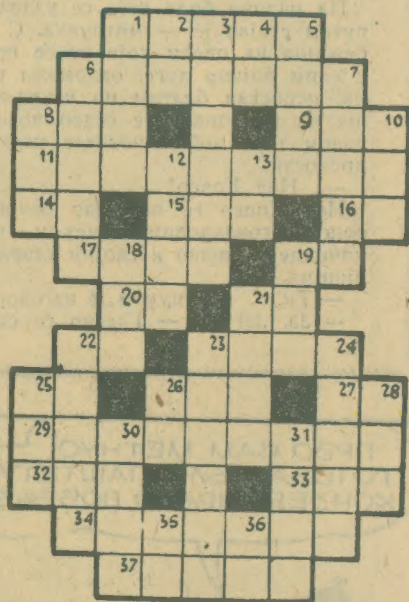
Према жељи и укусу обојте или прелакирајте ове наруквице и огрлице, или им оставите природну боју плуте.

Огрлицама и наруквицама завршавамо серију играчака и украса од плуте.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) Врста мајмуна, 6) морска риба, 8) афричка република, 9) изнад, 11) роман Н. В. Гогоља, 14) узвик, 15) грчко слово, 16) упитна заменица, 17) благајна, 19) хемијски знак за баријум, 20) истурени део копна у море, 21) аутомобилска ознака за Куманово, 22) иницијали нашег књижевника („Свадба"), 23) град у СССР, 25) скраћеница за слично, 26) инсекти из фамилије опнокрилаца, 27) мера за површину, 29) име и презиме нашег савременог песника („Кора"), 32) врста врбе, 33) плочица којом се игра хокеј на леду, 34) атински беседник из друге половине V века пре н. е., 37) једноцифрен број.

Усправно: 1) пролећни месец, 2) врста першуна, 3) врста великих корњача, 4) хемијски знак за алуминијум, 5) врста спортског чамца, 6) уметнички правац у Европи у XVII и XVIII веку, 7) река у Србији, 8) врста иловаче, 10) парче, 12) глас, 13) афирмација, 18) град у Француској, 19) познати француски геолог (Ами, 1794—1881), 21) врста тканине, 22) река у источној Србији, 23) планински масив у Македонији, 24) полуострво покрај Дубровника, 25) целокупни, 26) америчка скраћеница за „све у реду", 28) речна и морска животиња, 30) француска књижевница из доба романтизма („Мала Фадета"), 31) експеримент, 35) слово латинице, 36) показна заменица.

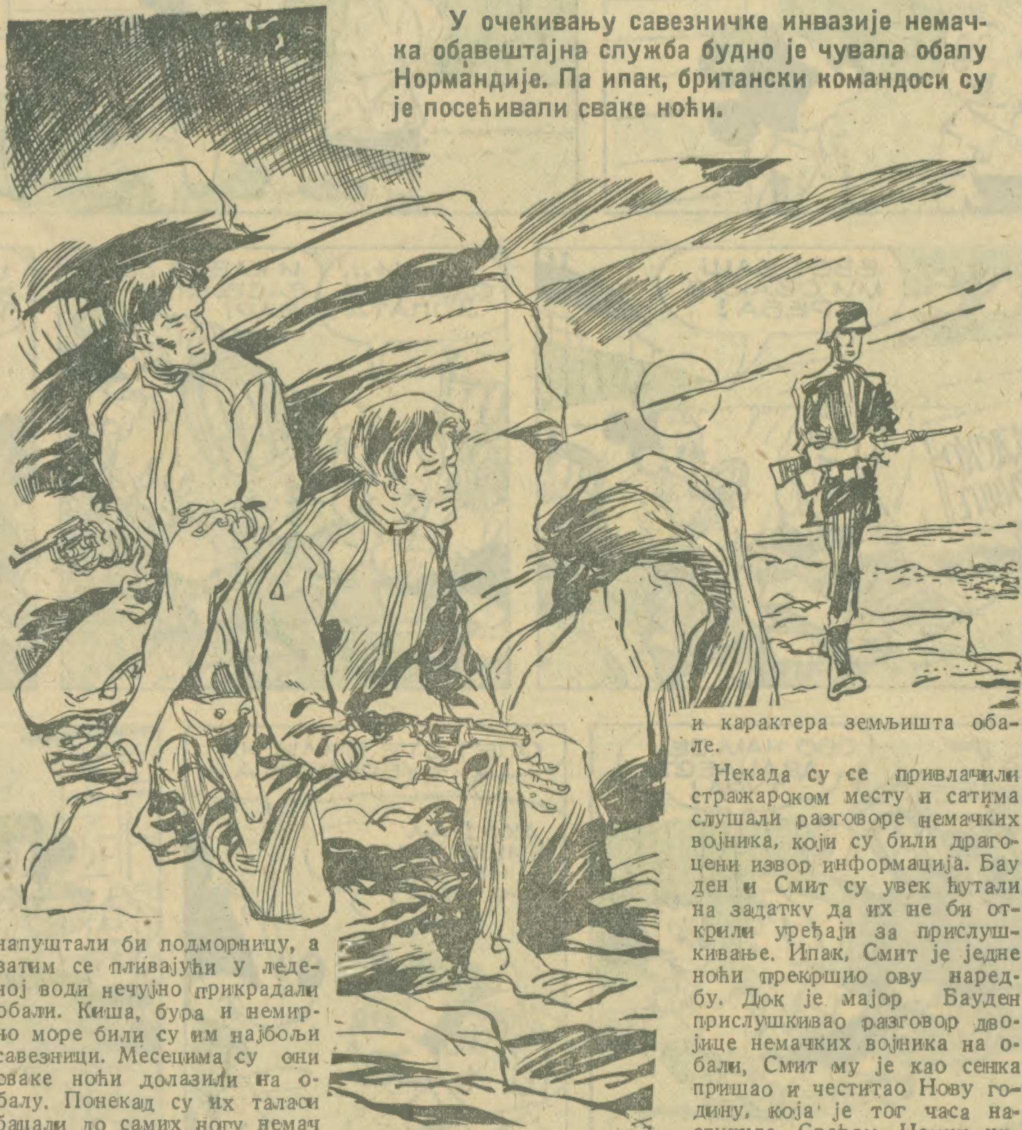
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) калем, 6) ареопаг, 8) сто, 9) Раб, 11) позориште, 14) ам, 15) пут, 16) Ек, 17) изум, 19) пр, 20) ас, 21) ЗР, 22) М(ирослав) К(рлежа), 23) плес, 25) ар, 26) као, 27) Ло, 29) репертоар, 32) гну, 33) дно, 34) алгебра, 37) аорта.

Усправно: 1) кроз, 2) ае, 3) Локрум, 4) еп, 5) марш, 6) атоми, 7) гатер, 8) Спа, 10) бек, 12) опус, 13) И(во) Т(ијардовић), 18) Зак, 19) пре, 21) злот, 22) мрена, 23) партер, 24) слана, 25) Арг, 26) ке, 28) оро, 30) Пула, 31) Одра, 35) го, 36) БТ.

ДОЛАЗИЛИ СУ САМО НОЋУ

У очекивању савезничке инвазије немачка обавештајна служба будно је чувала обалу Нормандије. Па ипак, британски командоси су је посећивали сваке ноћи.

ЗАСЕДА британски ратни адмиралитет. Јуни је 1943. године. Председавајући подиже један аерофото-снимак и обрати се присутнима:

— Овакви снимци нам ништа не говоре. Шта је ово? Муљ, глина, песак или...? Може ли овај сектор обале Нормандије да издржи тенкове и топове?

Сви су ћутали. Шеф поморске обавештајне службе већ је поднео извештај да је обала Нормандије потпуно изолована од унутрашњости земље. Немачка служба безбедности спровела је оштру контролу свих прилаза са копна и воде у читавом појасу француске обале за који се претпостављало да може послужити савезницима за инвазију. Ниједан савезнички обавештајац није могао да се пробије кроз ово обезбеђење и прикупи било какве податке о обали. Представник ваздухопловне службе извиђања изјавио је да његови шифранти не могу на основу фото-снимка из ваздуха да закључе каквог су састава обале сектора „Утах" и „Омаха".

Седници адмиралитета присуствује и потпуковник Нојгел Вилмот. Он је 1942. године испитивао обалу Родоса у оквиру припрема за инвазију савезничких снага, од које се касније одустало. Његови командоси управо су завршили и испитивање једног дела обале Сицилије и Италије, прикупљајући савезницима драгоцене податке за искрцавање у јулу исте године.

— Да ли би потпуковник Вилмот могао да предложи нешто? — обрати му се председавајући.

— Постоји само једно решење: отићи на лице места! — одговори потпуковник.

Смео предлог је одмах прихваћен. Одређена је екипа британског адмиралитета: сачињавали су је Нојгелови верни сарадници, командоси мајор Логан Скот Бауден и водник Брјус Огден Смит.

Уцртавали су стазе инвазије

За овај опасан подухват Нојгел је добио „џепну" подморницу. Он је сам управљао њоме, а сва посада су му били Бауден и Смит. Сваке ноћи кад није било месеца излазили су на пучину. Неколико стотина метара од нормандијске обале напуштали би подморницу, а затим се пливајући у леденој води нечујно прикрадали обали. Киша, бура и немирно море били су им најбољи савезници. Месецима су они сваке ноћи долазили на обалу. Понекад су их таласи бацали до самих ногу немачких стражара.

Били су наоружани часовницима, батеријама, компасима, таблицама са оловком за писање под водом, бургијама за бушење тла и пиштољима.

Смит је потицао из породице која се већ 200 година бавила производњом прибора за рибарење, па му је зато поверен задатак да му отац направи специјалну најлонску нит боје песка. Када му је предавао прибор отац му је замерио што се као војник у овим ратним данима бави риболовом, док његови другови ратују у Италији. Смит је оћутао.

Још је по нечему ова извиђачка група била интересантна: испитујући француску обалу Смит и Бауден никада нису знали где се заправо налазе. Само је потпуковник Нојгел знао које делове француске обале испитују његови командоси. То је била предострожност у случају да падну Немцима у руке. Посао командоса Смита и Баудена састојао се у томе да ноћу на обали разапињу најлонски конац, на којем је на сваких осам метара била учвршћена по једна перла и тако обележавају правце, уцртавају стазе и путеве којима ће се на дан инвазије кретати чете, тенкови и топови. Мерили су нагибе плажа, испитивали спрудове да не би дошло до насукивања десантних бродова, трагали за подводним челичним јежевима, сакупљали камење, песак, рачиће и шкољке, на основу чега је касније вршена анализа састава и карактера земљишта обале.

Некада су се привлачили стражарском месту и сатима слушали разговоре немачких војника, који су били драгоцени извор информација. Бауден и Смит су увек ћутали на задатку да их не би открили уређаји за прислушкивање. Ипак, Смит је једне ноћи прекршио ову наредбу. Док је мајор Бауден прислушкивао разговор двојице немачких војника на обали, Смит му је као сенка пришао и честитао Нову годину, која је тог часа наступила. Срећом, Немци ништа нису приметили.

Средином јануара 1944. године, док су Смит и Бауден бушили ручном бургијом стеновиту обалу „Омахе" да би узели узорак његовог тла, наишао је немачки војник и нагазио на њихов прибор. Неколико минута касније он се удаљио, не приметивши ништа. Овај догађај је био врло драгоцен. Врховна команда савезничких снага закључила је на основу тога да обала није минирана јер би стражар обратио пажњу на гвожђурију преко које је мирно прешао.

Обала Нормандије у епрувети

Непосредно пред инвазију командант америчких инвазионих армија генерал Бредли обратио се британској обавештајној служби:

— Можете ли ми поближе рећи какав је састав обале „Омаха"? Било би убиствено да тамо бацим тенкове ако их обала не може да издржи?

Одговорили су му:

— Сутра у ово доба, имаћете узорак.

Потпуковник Нојгел је исте вечери примио задатак. Смит и Бауден су ручним бушилицама извадили узорак са дубине од једног метра. Када је Нојгел сутрадан показао узорак састава земље генералу Бредлију, овај је узвикнуо:

— Сјајно, имамо обалу Нормандије истина, засад само у епрувети!

Само неколико дана пре инвазије на Нормандију, из Бекингемске палате позвали су Смитову супругу да присуствује предаји високог одликовања, које је краљ Ђорђе доделио Смиту. Овај церемонијал био је заказан за 6. јун, на сам дан инвазије. Међутим, 5. јуна њу су обавестили да се предаја одликовања неће одржати, јер се Смит налази на извршењу хитног задатка. У ствари, генерал Бредли је замолио адмиралитет да му додели два водича за инвазију обале „Омаха". Бауден и Смит су били једини познаваоци ове обале и једини Енглези који су пре инвазије били на њој. У исто време они су постали и први савезнички борци који су се у инвазији искрцали на обалу Нормандије.

На дан инвазије на мостобран „Омаха" америчка чета „М" 116. пешадијског пука, била је прва јединица која је стигла на овај сектор обале и једина чета која је доживела потпуни успех и победу. На њеном челу налазили су се Нојгелови командоси Бауден и Смит. Водили су их провереним стазама, које су сами обележили. Чета „М" је била у још нечем јединствена јединица савезничке армије: у борбама приликом искрцавања није изгубила ниједног борца. Успех чете „М" био је од пресудног значаја на „Омахи" јер је она брзим продором заузела најважније одбрамбене тачке немачких упоришта.

Британска влада наградила је ове храбре ратнике високим одликовањима и одала им највише признање за њихове подвиге.

Јесте ли већ чули да...

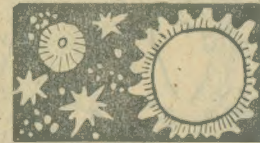
... чувени композитор Моцарт умро је у таквој беди да за њим

није остало новца ни за погреб. Сахранили су га у заједничком гробу сиромаха.

... мозак новорођенчета тежак је око 370 грама што приближно износи четвртину тежине мозга код одраслог човека.

... Антарес, највећа досад позната звезда, има у пречнику 650 милиона километара. Ра-

ди поређења рећи ћемо вам да пречник Земље износи 12.700 километара.

... када би се прекоокеански пароброд „Квин Мери" поставио усправно био би за 5

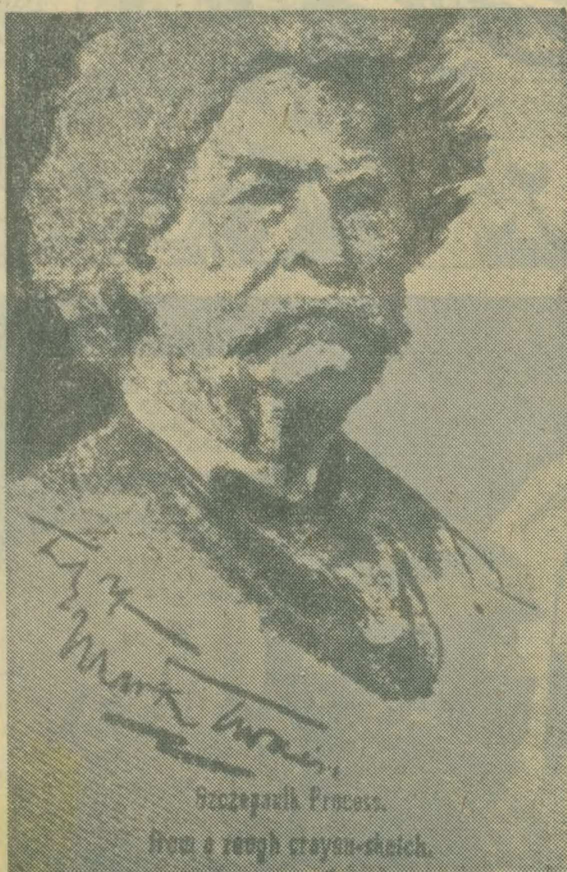

метара виши од Ајфелове куле, и само 75 метара нижи од Емпајер стејт билдинга, највише зграде на свету (380 метара).

... на острву Јави има 125 вулкана од којих су многи још активни.

МАРК ТВЕН

ТЕЛЕВИЗИЈА И ПРОНАЛАЗАЧ

У 693. броју нашег листа објавили смо чланак под насловом „Марк Твен прориче телевизију". У томе напису, који смо пренели из совјетског популарног часописа „Знание-сила", говори се о идеји коју је изнео Марк Твен у једној од својих прича. Суштина идеје је изум „светске телевизије", то јест таквог телевизијског уређаја помоћу којег се може „завирити" у сваки кутић на нашој планети. Прича је била написана 1898. године. Писац је назвао апарат „телектроскопом" и изум је приписао младом Аустријанцу по имену Јан Шћепаник. На крају чланка било је постављено питање: зар није овом својом причом Марк Твен предсказао телевизију? Баш то питање навело је главног уредника пољског часописа „Млади техничар", Збигњева Пшировског, да својим колегама из часописа „Знание-сила" пошаље писмо које су они објавили и које и ми преносимо са извесним скраћењима.

„Ваше питање захтева објашњење. Ствар је у томе што је у својој причи Марк Твен искористио један стварни проналазак патентиран годину дана раније, то јест 1897. године, изум младог пољског проналазача Јана Шћепаника. Проналазак је био назван „телектроскоп". На тај начин, ни проналазачева личност ни идеја проналаска, па чак ни његово име нису плод маште великог писца. Тим пре што је Марк Твен лично познавао Шћепаника и живо се интересовао за његов рад на техничком пољу.

У кратком писму немогуће је изнети све о човеку који је послужио као прототип хероју из Твенове приче. Јан Шћепаник рођен је 1872. године у сеоској породици. Стекавши средње образовање постао је сеоски учитељ. Највише се занимао техником и проналасцима. Нарочиту пажњу посветио је ткачкој вештини, фотографији, кинематографији и фото-електричним појавама. Проналазачка страст потиснула је све остало. Његов први важнији изум био је механички начин израђивања гоблена у виду цртежа или фотографије. Проналазак је био патентиран у Немачкој, Енглеској, Аустрији, Сједињеним Америчким Државама и постао је веома популаран. У Бечу је чак било основано друштво за популаризацију и експлоатацију Шћепаникових изума и идеја. Самога Шћепаника упоређивали су са Едисоном.

Вратимо се ипак идеји „телектроскопа". Његов изум односио се на метод преношења слика помоћу електричних импулса. Шћепаник је предлагао да се помоћу система два покретна огледала лик „разбије" у тачке различите светлосне јачине, да се ги светлосни сигнали у фото-елементу претворе у пулсирајућу струју која би се преносила преко жица. У пријемнику би се истим системом огледала и помоћу пројекционог апарата поново добио првобитни лик. Да би се истовремено преносио и звук, емисиона станица иогла би се послужити микрофоном, а пријемна — телефонском слушалицом.

Шћепаников телектроскоп није био практично реализован, али се о овом проналаску много писало и у пољској и у иностраној штампи.

Шћепаник је умро 1926. године. Његовом животу и раду посвећена је књига „Јан Шћепаник — велики проналазач" коју је написао историчар технике Владислав Евесевицки. Књига је издата у Пољској.

Треба додати да је Шћепаник по народности Пољак, мада га Твен назива Аустријанцем очигледно због тога што се Шћепаниково родно место налазило у оном делу Пољске који је тада био под Аустријом. Своје пољско порекло Шћепаник је увек истицао, а своје име и презиме изговарао је искључиво пољским нагласком и писао их пољском ортографијом. Уосталом, и Твен пише његово име на тај начин, и то како у свом личном дневнику тако и у причи.

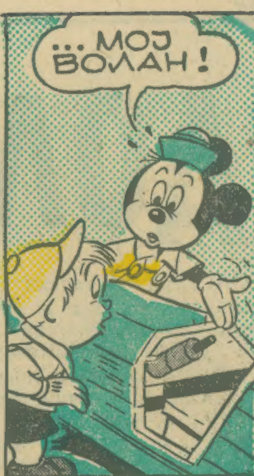
На крају да кажемо и то да се Шћепаник одужио великом писцу. Гоблен с портретом Марка Твена израђен по Шћепаниковом методу, био је приложен уз све примерке књиге „Пенрозов илустровани годишњак" за 1903—1904. годину, као илустрација уз чланак посвећен пољском проналазачу.

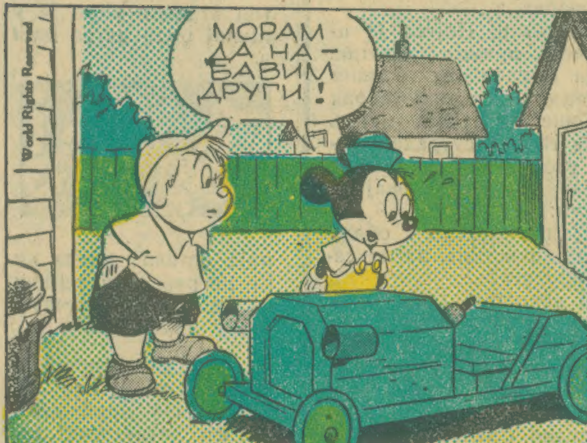
Walt Disney

МИКИ

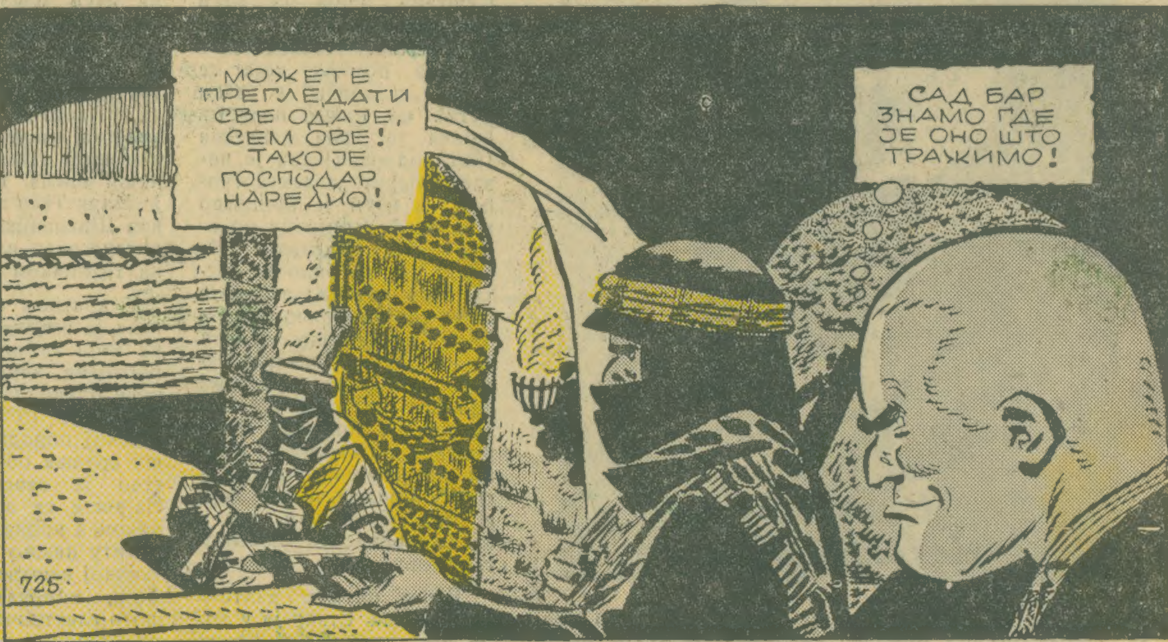
 ЏОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 601 1 82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 2.200; полугодишња 1.100, за иностранство: годишња 4.400, полугодишња 2.200 дин. Рукописи се не враћају.